

Uvjeti poslovanja u vrijeme pandemije Covid-19

Pavković, Josipa

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Maritime Studies / Sveučilište u Splitu, Pomorski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:164:163193>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository - Faculty of Maritime Studies - Split -
Repository - Faculty of Maritime Studies Split for
permanent storage and preservation of digital
resources of the institution](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
POMORSKI FAKULTET U SPLITU

STUDIJ: POMORSKI MENADŽMENT

UVJETI POSLOVANJA U VRIJEME
PANDEMIJE COVID-19

DIPLOMSKI RAD

MENTOR:

prof. dr. sc. Vinko Vidučić

STUDENT:

Josipa Pavković

(MB:0171258741)

SPLIT, 2023.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	I
ABSTRACT	II
1. UVOD.....	1
1.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA.....	1
1.2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA	1
1.3. METODOLOGIJA	1
1.4. STRUKTURA RADA.....	2
2. UTJECAJ PANDEMIJE COVID-19 NA GOSPODARSTVO	3
2.1. PANDEMIJA COVID-19 U KINI I SAD-U.....	3
2.2. PANDEMIJA COVID-19 U EUROPI.....	6
2.2.1. Njemačka.....	7
2.2.2. Španjolska	10
2.2.3. Italija	13
2.3.4. Hrvatska	15
3. UVJETI POSLOVANJA U VRIJEME PANDEMIJE.....	18
3.1. RAD NA DALJINU U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19	18
3.1.1. Karakteristike rada na daljinu.....	19
3.1.2. Prednosti i izazovi rada na daljinu	20
3.1.3. Utjecaj pandemije na rad na daljinu/poslovanje.....	21
3.1.4. Organizacija rada na daljinu u Hrvatskoj.....	23
3.2. KARAKTERISTIKE POSLOVANJA U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19	27
3.2.1. Poslovanje/tržište rada na međunarodnoj razini.....	27
3.2.2. Poslovanje/tržište rada na nacionalnoj razini	27
4. REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA O RADU NA DALJINU U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19.....	30
5. ZAKLJUČAK	36

LITERATURA	38
POPIS SLIKA.....	40
POPIS TABLICA	41
POPIS GRAFIKONA	42
PRILOZI: Anketni upitnik	43

SAŽETAK

Prethodne dvije godine predstavljale su veliki izazov za sve segmente društva pa tako i za poduzetništvo. Poduzeća iz različitih djelatnosti uvode nove obrasce poslovanja te je naglasak stavljen na online prodaji i zaposlenici započinju s radom na daljinu. Rad na daljinu u Hrvatskoj novi je oblik poslovanja, a većina ljudi doživjela ga je kao nešto nužno kako bi se ispoštovale epidemiološke mjere i održavala socijalna distanca koja je bila nužna za suzbijanje COVID-19. U diplomskom radu analizirani su brojni aspekti i varijable koje su utjecale na gospodarstvo kako na svjetskoj tako i na europskoj razini. Nadalje, u radu je naglasak stavljen na organizaciju rada na daljinu u Republici Hrvatskoj, te prednosti i izazove koji su nametnuti uslijed specifičnih okolnosti poslovanje uzrokovanih pandemijom COVID-19.

Ključne riječi: pandemija, COVID-19, poslovanje, gospodarstvo, RH.

ABSTRACT

The previous two years have been a great challenge for all segments of society, including entrepreneurship. Companies from various industries are introducing new business patterns, the emphasis is on online sales and employees are starting to work remotely. Teleworking in Croatia is a new form of business, and most people saw it as necessary in order to comply with epidemiological measures and maintain the social distance necessary to combat COVID-19. The thesis analyzes a number of aspects and variables that have affected the economy at both global and European level. Furthermore, the paper emphasizes the organization of teleworking in the Republic of Croatia, and the advantages and challenges imposed due to specific business circumstances caused by the COVID-19 pandemic.

Key words: pandemic, COVID-19, business, economy, Croatia.

1. UVOD

1.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA

S obzirom na to da je pandemija COVID-19 ostavila trajne posljedice na poduzetničkoj sceni, te da je utjecala na nove načine poslovanja, predmet istraživanja ovog diplomskog rada jest utjecaj pandemije COVID-19 na uvjete poslovanja. Naglasak je u ovom radu stavljen na istraživanje varijabli (inflacija, cijene, broj nezaposlenih, BDP) u različitim dijelovima svijeta, a kao poseban segment analiziran je rad na daljinu.

1.2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Diplomski rad ima svoje opće i specifične ciljeve. Opći ciljevi rada su istražiti utjecaj pandemije COVID-19 na svjetsko i europsko gospodarstvo, a za primjer su uzete vodeće svjetske sile – Kina i SAD, a na razini Europske unije Njemačka, Španjolska, Italija i Hrvatska. S druge strane, za realizaciju specifičnog cilja rada analizirani su uvjeti poslovanja u vrijeme pandemije COVID-19, a naglasak je stavljen na tzv. rad na daljinu te karakteristike poslovanja u vrijeme pandemije COVID-19 na međunarodnoj i nacionalnoj razini.

1.3. METODOLOGIJA

Tijekom pisanja diplomskog rada korištene su sljedeće metode: metoda analize, metoda sinteze, metoda dedukcije, metoda indukcije, metoda komparacije i statistička metoda. U radu su korišteni primarni i sekundarni podaci. Primarni podaci odnose se na prikaz i analizu statističkih podataka provedenog anketnog istraživanja, dok su sekundarni podaci korišteni tijekom teorijske obrade.

1.4. STRUKTURA RADA

Diplomski rad podijeljen je u pet poglavlja. U uvodnom poglavlju govori se o predmetu istraživanja, ciljevima, metodologiji i strukturi rada. U drugom poglavlju naglasak je stavljen na utjecaj pandemije COVID-19 na gospodarstvo na svjetskoj i europskoj razini. Na svjetskoj razini analizirane su Kina i SAD, dok je na razini EU za primjer uzeta Njemačka, Italija, Španjolska i Hrvatska. U trećem poglavlju govori se o uvjetima poslovanja u vrijeme pandemije, a naglasak je stavljen na rad na daljinu u vrijeme pandemije COVID-19, odnosno na njegove karakteristike, prednosti, izazove te organizaciju rada na daljinu u Hrvatskoj. U četvrtom poglavlju prikazuju se rezultati anketnog istraživanja o radu na daljinu u vrijeme pandemije COVID-19. Peto poglavlje je zaključak, a na kraju rada nalazi se popis literature, slika, tablica i grafikona koji su korišteni tijekom pisanja rada.

2. UTJECAJ PANDEMIJE COVID-19 NA GOSPODARSTVO

U ovom poglavlju govori se o utjecaju pandemije COVID-19 na gospodarstvo, a naglasak je najprije stavljen na svjetsko gospodarstvo, odnosno na pandemiju COVID-19 u Kini i SAD-u. Nadalje, analizira se utjecaj pandemije COVID-19 na gospodarstvo EU, a u nastavku rada analizirani su primjeri pojedinih država članica EU: Italija, Španjolska, Njemačka i Hrvatska.

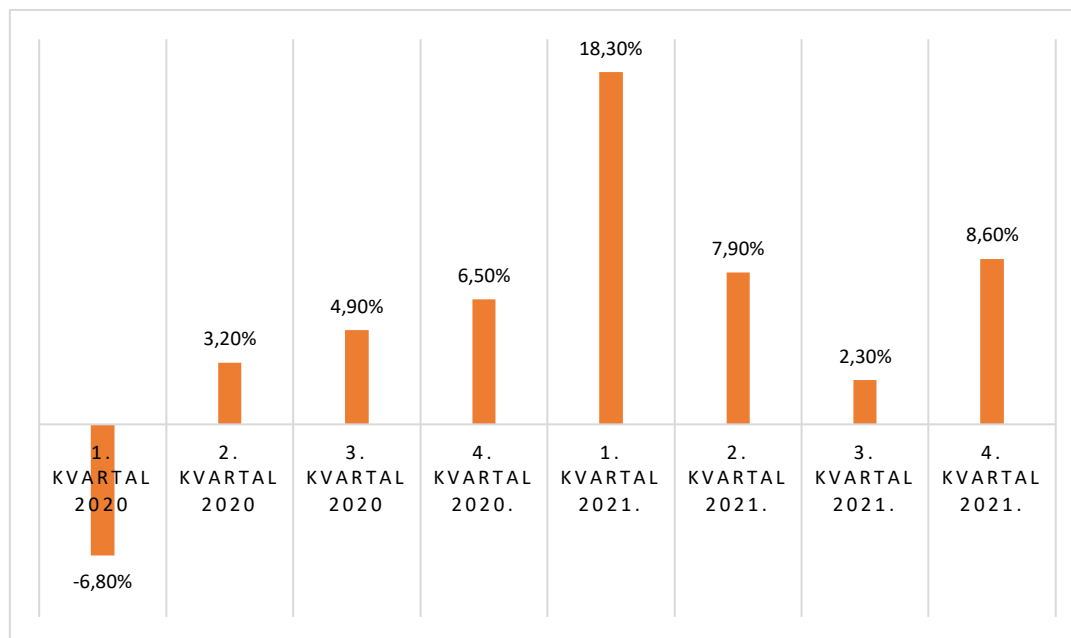
2.1. PANDEMIJA COVID-19 U KINI I SAD-U

SAD i druge vodeće sile svijeta oštro osuđuju Kinu jer nije na vrijeme reagirala da suzbije pandemiju COVID-19, odnosno širenje zaraze. S obzirom na to da još uvijek nisu utvrđene okolnosti pojave ovog virusa na području Kine, Kina se smatra primarnim „krivcem“ pojave ovog virusa. Naime, u političkim i poslovnim krugovima cijelog svijeta pojavila se jedna izuzetno nelagodna situacija uslijed koje su se vlade, poduzetnici i drugi dionici morali boriti protiv virusa uvođenjem epidemioloških mjera i zatvaranjem vrata svojih poduzeća kako bi se spriječilo širenje zaraze. Analitičari smatraju da su kinesko gospodarstvo i životni standard napredovali nauštrb radnika i proizvodnog sektora u zapadnoj Europi i SAD-u.

Već od same pojave virusa COVID-19 evidentno je kako je Kina platila veliku ekonomsku cijenu, a to se posebno odnosilo na privrede poput turizma, ugostiteljstva, industrije zabave i zrakoplovne industrije. Uslijed takvih okolnosti situacija u Kini počela je značajno utjecati na globalnu ekonomiju. Na udaru su bila i manja i srednja poduzeća koja su imala manje rezerve te nisu bila sposobna taj šok prebroditi. Kako se zaraza širila tako se širio i broj sektora na koje je pandemija utjecala. Taj utjecaj nije kretao samo sa strane agregatne potražnje koja je evidentno opala zbog smanjenja potrošnje kineskih domaćinstava. To je praćeno i smanjenjem obima investicija, uključujući i državne kapitalne izdatke. Jedino što je bilježilo porast jesu izdaci za zdravstvenu njegu.

Pored agregatne potražnje i agregatna ponuda pretrpjela je negativan šok. Zbog epidemioloških mjera, od kojih je važno istaknuti mjeru izolacije, mnoga poduzeća, proizvodni kapaciteti i čitave djelatnosti morali su smanjiti obim proizvodnje ili čak obustaviti rad. Sve je to u konačnici dovelo do značajnog pada bruto domaćeg proizvoda u prvom kvartalu 2020.

godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine za čak 6,8 %. Ovakav pad kineska privreda nije zabilježila od Kulturne revolucije 1976. godine. Detaljan prikaz kretanja BDP-a u Kini temeljem prikupljenih statističkih podataka za 2020. i 2021. godinu prikazan je Grafikonom 1.[14]

Grafikon 1. Kretanje BDP-a u Kini (2020. i 2021.) [14]

Događanja u Kini potresla su i svjetsku ekonomiju jer potražnja od strane kineskih građana utječe na globalna kretanja. Naime, rastom životnog standarda kineski kupci postali su značajni za mnoge svjetske proizvođače. Tu svakako treba uključiti značaj kineskih turista za mnoge svjetske turističke destinacije. Pored potražnje bila je pogođena i strana ponude, zbog čega su mnogi proizvođači diljem svijeta imali problema s isporukom komponenata, poluproizvoda i proizvoda, što je dovelo do smanjenja ili čak do obustave njihove proizvodnje (npr. proizvođači automobila: Hyundai, Fiat, Nissan itd., kao i u farmaceutskoj industriji i proizvodnji medicinskih aparata).

S druge strane, kada je riječ o SAD-u važno je istaknuti kako je u SAD-u bilo prisutno osporavanje postojanja virusa od strane vlasti pa je zbog nepridržavanja mjera kakve su bile prisutne u Kini, SAD postao epicentar zaraze s najvećim brojem zaraženih i preminulih te se i sam predsjednik u konačnici zarazio.

Tek kada su bili pogođeni veliki gradovi država je reagirala preporukom „zaključavanja privrede“, a na stanovništvo se apeliralo da se pridržavaju „mjera socijalne distance“. Posebno

problematičnim pokazao se američki zdravstveni sustav koji nije osiguravao dostupnost zdravstvenih usluga stanovništvu.

Tako je pandemija izazvala zdravstvenu krizu u SAD-u, koja je ubrzo prerasla i u ekonomsku krizu uz prijetnju društvene krize. Naime, na udaru su najviše bili siromašni slojevi stanovništva, od kojih mnogi nemaju zdravstvenu zaštitu, a radnici nisu imali ušteđevinu koja bi im poslužila kao rezerva za financiranje tijekom trajanja pandemije [5].

Ekonomski gubici u SAD-u postali su podjednako dramatični kao što su i posljedice na zdravlje ljudi i to bez obzira na masivan odgovor države kroz mjere pomoći privredi i stanovništvu. Stopa nezaposlenosti u Sjedinjenim Američkim Državama povisila se na 14,7 %, dok je prije same pandemije iznosila 3,5 % što je najniže u posljednjih pedeset godina. Smanjena potrošnja na usluge poput zdravstvene zaštite potaknula je pad, tako da su ekonomisti očekivali u drugom tromjesečju pad, a nakon toga oporavak. Međutim, povrat pokazuje znakove zastoja. SAD su od veljače izgubile gotovo petnaest milijuna radnih mjesta, unatoč djelovanju s ciljem poticanja ekonomskog rasta. [5].

Prije pandemije američko je gospodarstvo bilo jako dobro. Nezaposlenost je bila na 50-godišnjem minimumu, a inflacija je također bila ispod cilja, odnosno iznosila je minimalnih 2,0 %. Međutim, budući da je kao reakcija na COVID-19 zatvoren značajan dio američkog gospodarstva, 'stvarni' rast BDP-a (tj. postotno povećanje/smanjenje gospodarskog rasta u odnosu na godinu prije, 'neto' inflacije) pao je tijekom drugog tromjesečja za zapanjujućih 31,40 %. Ovo su brojevi koji nisu viđeni od svjetske financijske krize. Nezaposlenost je skočila na najvišu stopu u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata, dosegnuvši 14,7 % ranije ove godine. Iako je stopa padala pet uzastopnih mjeseci, i dalje je iznad 3,5 % [15].

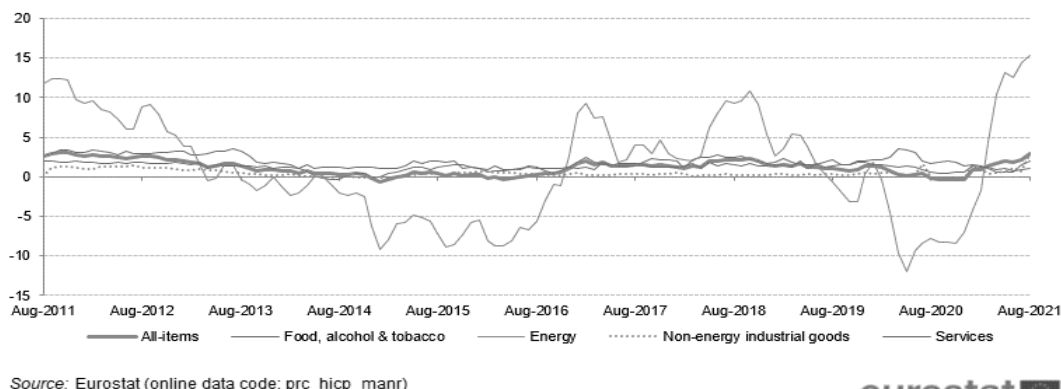
Američke su dionice dosegle vrhunac 12. veljače 2021. godine, zadržale se stabilno do 19. veljače 2021. godine, a zatim pale za 37 % 23. ožujka. 2021. godine. Od tada su dionice značajno rasle sve dok nisu ponovno dosegle vrhunac 2. rujna. 2021. Važno je naglasiti da su dionice (tj. cijelo tržište SAD -a) bile više od 58 % sredinom veljače 2020. godine, a 2. rujna 2021. godine, dionice su bile nevjerojatnih 87,5 %, što je najveći broj ikada, nadmašivši čak i Tech Bubble u ožujku 2000. godine kada su dionice bile 49 %. Sve ranije navedeno ukazuje na brz oporavak SAD-a od pandemije COVID-19.

2.2. PANDEMIJA COVID-19 U EUROPI

Pandemija COVID-19 prvi utjecaj na europsko gospodarstvo imala je već na samom početku, odnosno u veljači 2020. godine, a posebno je pogodila područje Italije i Apeninskog poluotoka. Naime, u Italiji je dnevno bilo više od 1.000 novih slučajeva pa su se počele zatvarati velike industrije, pogotovo na sjevernom dijelu Italije, a sve s ciljem suzbijanja pandemije COVID-19. Najprije talijanska vlada nije primijenila dovoljno stroge mjere na određena, žarišna područja, ali kako je kriza uzimala maha tako su se i mjere pooštravale. Italiju su u uvođenju karantene, zatvaranju granica i ograničenom kretanju stanovništva pratile i druge europske zemlje drastično pogođene pandemijom. U prvom redu to su bile Španjolska i Njemačka, kao i zemlje centralne Europe.

Utjecaj pandemije na ekonomije zemalja EU jest sličan kao i na kinesku ekonomiju, što znači da je šok utjecao i na agregatnu ponudu i potražnju izazivajući značajan pad ekonomske aktivnosti, rast nezaposlenosti, propasti poduzeća, smanjenje likvidnosti i pad cijena energenata. Na udaru su primarno oni sektori koji podrazumijevaju značajniju socijalnu bliskost. Tako su posebno pogođeni turizam, industrija zabave, sport, transport i neke grane industrije (npr. proizvodnja trajnih potrošnih dobara, luksuznih dobara i sl.) koje su od važnosti za europske ekonomije.

Nadalje, kada je riječ o stopi nezaposlenosti i inflaciji na području EU (Slika 1.), važno je istaknuti kako se ista od srpnja 2021. godine povećala u odnosu na srpanj 2011. godine, a takvo stanje ponajprije je rezultat pandemije COVID-19, te je ista iznosila 3 % u kolovozu 2021. godine, u odnosu na srpanj 2021. godine kada je stopa inflacije iznosila 2,2 %.

Slika 1: Stopa inflacije na razini EU (usporedba 2011. i 2021.) [5]

Slijedom svega naprijed navedenog, a promatrajući glavne komponente inflacije u europodručju, može se zaključiti kako: [10]

- cijena energije je imala najveću godišnju stopu u kolovozu (15,4 %, u usporedbi s 14,3 % u srpnju),
- cijene neenergetskih industrijskih dobara (2,7 %, u usporedbi s 0,7 % u srpnju),
- cijene hrane, alkohola i duhana (2,0 %, u usporedbi s 1,6 % u srpnju) i
- cijene usluge (1,1 %, u usporedbi s 0,9 % u srpnju).

Zaključno, Europska unija je donijela različite preventivne mjere radi ublažavanja negativnog šoka koji je uslijedio nakon pandemije COVID-19. EU i države članice još uvijek zajedno rade na jačanju nacionalnih zdravstvenih sustava i sprečavanju širenja virusa. Istodobno poduzimaju mjere za ublažavanje socioekonomskih posljedica COVID-19 i potporu oporavku.

2.2.1. Njemačka

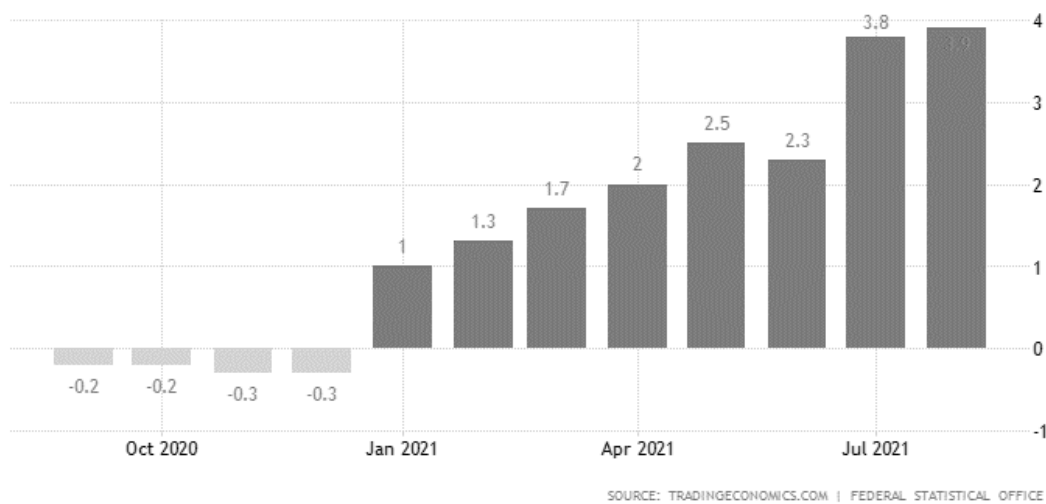
U vrijeme pandemije COVID-19 njemački BDP smanjio se nešto više od očekivanog u razdoblju od siječnja do ožujka 2021. godine. Prema statističkim podacima Federalnog zavoda za statistiku BDP se smanjio za 1,8 % u odnosu na podatke iz posljednjeg tromjesečja 2020. godine. Pad se u velikoj mjeri može pripisati posljedicama pandemije COVID-19 i mjerama koje su poduzete kako bi se spriječilo njezino širenje [12].

Ekonomski sektor koji je najteže pogođen bila je privatna potrošnja, pri čemu su kućanstva potrošila 5,4 % manje na robe i usluge što je jasan rezultat ograničenja koronavirusa. Prema statističkim podacima uočava se kako su ulaganja u graditeljstvo porasla za 1,1 %, međunarodna trgovina također je ponovo porasla početkom 2021. godine, pri čemu je uvoz roba i usluga porastao 3,8 %, dok je izvoz uspio ostvariti rast od samo 1,8 %. Smanjenje njemačkog bruto domaćeg proizvoda (BDP) za 3,4% u usporedbi s istim razdobljem 2020. godine i pad od 5% u odnosu na četvrto tromjesečje 2019. godine pokazuju ozbiljne ekonomske posljedice pandemije COVID-19 na njemačko gospodarstvo. U četvrtom tromjesečju 2019. godine, prije početka krize s COVID-19 gospodarstvo je palo za 5 %. Međutim, važno je napomenuti da su ekonomske projekcije i stope rasta ili pada BDP-a uvijek podložne

promjenama, ovisno o mnogim faktorima, uključujući učinkovitost cijepljenja, dinamiku širenja virusa, ekonomske poticaje i političke mjere. Njemačka i druge zemlje nastavljaju prilagođavati svoje ekonomske politike kako bi se nosile s izazovima pandemije i poticale oporavak gospodarstva.

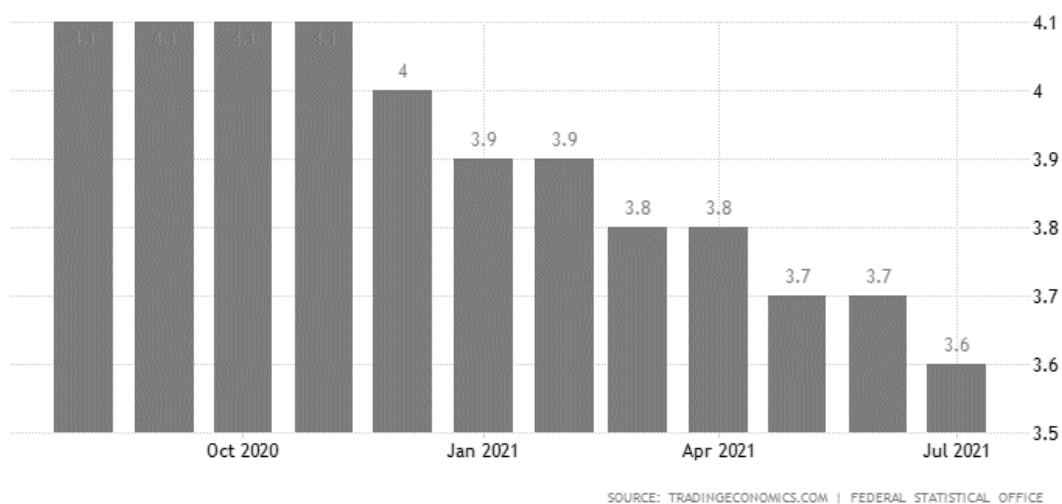
Zbog ograničenja usmjerenih na zaustavljanje širenja COVID-19 tvrtke diljem Njemačke ostale su uglavnom zatvorene pod strogim karantenama u prvih nekoliko mjeseci 2021. godine. Kako je broj novih slučajeva počeo opadati, određene su se regije Njemačke posljednjih tjedana počele ponovno otvarati.

Kada je riječ o inflaciji važno je istaknuti kako se inflacija potrošačkih cijena (Slika 2.) u Njemačkoj u kolovozu 2021. povećala za 3,9 % u odnosu na isto razdoblje prošle godine, te stručnjaci navode kako je najviša cijena od prosinca 1993. godine. Povećanje cijena podržano je stalnim oporavkom domaće potražnje i niskim cijenama u 2020. godini, osobito privremenim snižavanjem stopa PDV-a i padom cijena naftnih derivata zbog pandemije COVID-19. Takvo stanje rezultiralo je ubrzanom inflacijom 2,5 % sa 2,2 % u srpnju, dok su cijene robe porasle 5,6 %, u usporedbi s 5,4 %. Kretanje inflacije potrošačkih cijena u Njemačkoj prikazano je u nastavku rada Slikom 2. [16]

Slika 2: Inflacija potrošačkih cijena u Njemačkoj [16]

Nadalje, kada je riječ o stopi nezaposlenosti u Njemačkoj za istu je važno istaknuti kako se u srpnju smanjila na 3,6 % te je bila najniža od ožujka 2020., jer se broj nezaposlenih smanjio za 1,2 % na 1,56 milijuna, dok je zaposlenost ostala nepromijenjena, te je iznosila 41,44 milijuna. U međuvremenu, broj zaposlenih osoba s prebivalištem u Njemačkoj značajno je porastao za 105.000, ili 0,2%, na 44,8 milijuna u srpnju. Međutim, taj je broj i dalje bio 1,0 % manji (449 000) nego u veljači 2020., mjesec dana prije nego što su uvedena ograničenja zbog pandemije COVID-19 u zemlji. Stopa nezaposlenosti mladih, koja mjeri tražitelje posla mlađe od 25 godina, pala je sa 7,7 % na 7,5 %. Kretanje stope nezaposlenosti od početka pandemije COVID-19 prikazano je u nastavku rada Slikom 3.

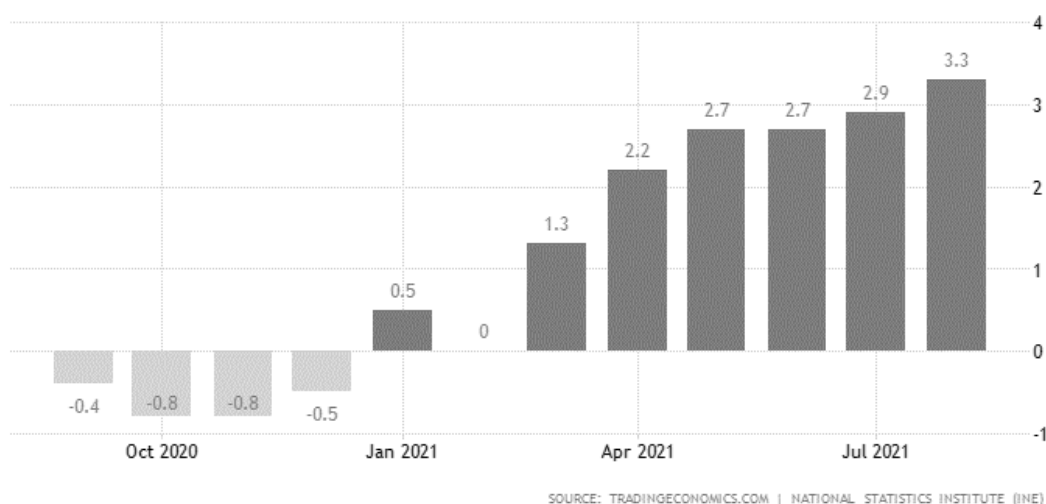
Slika 3: Kretanje stope nezaposlenosti u Njemačkoj (2020.-2021.) [16]

Zaključno, iz Slike 3. vidljivo je kako je stopa nezaposlenosti u Njemačkoj najviša bila od kolovoza do prosinca 2020. godine, odnosno iznosila je 4,1 % kroz cijelo razdoblje. U prosincu 2020. godine stopa nezaposlenosti smanjila se na 4 %, odnosno za 0,1 %, dok se kroz sljedeće razdoblje od siječnja do lipnja 2021. godine svaka dva mjeseca smanjuje za 0,1 %. [16]

2.2.2. Španjolska

Prema dosadašnjim statističkim podacima Španjolska je jedna od najteže pogođenih zemalja eurozone pandemijom COVID-19. Zemlja je ušla u pandemiju sa slabim makroekonomskim osnovama, uključujući stopu nezaposlenosti od 14 %.

Kada je riječ o inflaciji u Španjolskoj važno je istaknuti kako su potrošačke cijene u kolovozu 2021. godine porasle za 3,3 % u odnosu na isto razdoblje 2020. godine. Kako navode stručnjaci iz ove oblasti to je bila najviša stopa inflacije od listopada 2012. godine. Na visoku stopu inflacije značajno je utjecao porast cijena stanova (11,5 % u kolovozu naspram 9,4 % u srpnju), cijena električne energije (34,9 % u kolovozu naspram 26,9 % u srpnju); te cijena prijevoza (8,8 % u kolovozu naspram 8,5 % u srpnju), od čega je važno istaknuti cijenu goriva poput benzina (20,9 % u kolovozu naspram 20,1 % u srpnju) i dizela (18,5 % u kolovozu naspram 18,7 % u srpnju). Ostala značajna povećanja zabilježena su u cijenama hrane i bezalkoholnih pića (1,9 % u kolovozu u odnosu na 1,7 % u srpnju) te cijena u restoranima i hotelima (1,3 % u kolovozu u odnosu na 1,1 % u srpnju). Zaključno, na mjesečnoj osnovi, potrošačke cijene u Španjolskoj porasle su za 0,5 %, a ranije analizirano kretanje stope inflacije u Španjolskoj prikazano je Slikom 5.

Slika 4: Kretanje stope inflacije u Španjolskoj [16]

Isto tako važno je spomenuti kako se BDP smanjio za 10,8 % u 2020. godini, što je najdublja i najteža recesija u posljednjih 80 godina u Europi. Najveći utjecaj na ranije spomenute okolnosti imalo je obustava turizma i rada ugostiteljskih objekata (ukupno nose 26 % ukupnog nacionalnog BDP-a). Broj stranih turista pao je sa 83,7 milijuna u 2019. na ispod 20 milijuna prošle godine, što je najniža brojka od kasnih 1960-ih, uslijed čega je došlo do stvaranja samo 4 % BDP-a u usporedbi s uobičajenih 12 %. U nastavku rada Tablicom 1. donosi se prikaz rasta realnog BDP-a u Španjolskoj u odnosu na druge države članice EU-a, ali i u odnosu na vodeće svjetske sile.

Tablica 1. Rast realnog BDP-a u Španjolskoj u odnosu na druge države[3]

Država	2020.	2019.
Kina	2.3	6.0
Francuska	-8.3	1.5
Njemačka	-5.0	0.6
Italija	-8.9	0.3
Španjolska	-10.8	2.0
UK	-9.9	1.4

Iz Tablice 1. vidljivo je kako je BDP u 2020. godini kod svih prikazanih država u padu, a najizraženiji je pad BDP-a u Španjolskoj koji je iznosio -10,8 %. Na drugom je mjestu Ujedinjeno Kraljevstvo s -9,9 %. Ako se uspoređi BDP u 2020. u odnosu na 2019. godinu može se zaključiti kako su sve države imale smanjenje BDP-a, jedino je u Kini BDP u 2020. godini bio stabilan u odnosu na druge države.

Korporativna struktura također ima razmjerno veću težinu malih i srednjih poduzeća od većine drugih gospodarstava eurozone: u 2019. godini 90 % tvrtki imalo je manje od 10 zaposlenih, u usporedbi sa 75 % u Njemačkoj. To čini tvrtke ranjivijima jer imaju manji pristup vanjskom financiranju i veće režijske troškove u odnosu na promet.

Prema predviđanjima Španjolske banke o utjecaju COVID-19 na nacionalni BDP, španjolsko će gospodarstvo u srednjem roku doživjeti izvanredan oporavak. U najboljem slučaju, BDP bi mogao porasti 8,6, odnosno 4,8 % 2021. godine odnosno 2022. godine. Stoga se prognoza središnje banke blisko podudara s onom koju je sama Vlada predstavila u svibnju 2020., kada je potonja procijenila da će BDP porasti na 6,8 % 2021. godini. Unatoč tako značajnom oporavku, utjecaj pandemije na španjolski BDP u 2020. godini (koji je pao između 10,7 i 11,6 %) ometat će gospodarstvo zemlje u godinama koje dolaze.

Stopa nezaposlenosti, koja je na početku pandemije iznosila 14 %, što je gotovo dvostruko više od prosjeka EU-a, porasla je na 16,2 % krajem 2020., što je manje od predviđanja nekih prognostičara, uključujući Banku Španjolske, zbog uspjeha shema zadržavanja posla poznata kao ERTE. Da je rad na daljinu u Španjolskoj bio jači prije pandemije (samo je oko 8 % radnika redovito radilo od kuće u usporedbi s 25 % u Velikoj Britaniji i Švedskoj), rast nezaposlenosti mogao bi biti manji. Godinu dana nakon dolaska pandemije, stopa rada na daljinu dosegla je gotovo 15 % (2,8 milijuna ljudi), što je i dalje znatno ispod prosjeka EU-a od 21 %.

Međutim, povećanje broja nezaposlenih bilo je daleko od onoga što se dogodilo tijekom zadnje španjolske recesije, kada je nezaposlenost narasla sa 8,2 % u 2007. na 26 % u 2013. godini. Uslijed takvih okolnosti više od 755.000 radnika ostalo je otpušteno krajem prošle godine. Shema je produžena do kraja svibnja, a vjerojatno i nakon toga. Došlo je do malog strukturalnog uništavanja radnih mjesta. Ipak, svi članovi radno sposobne dobi u više od milijun domova bili su nezaposleni, a nezaposlenost mladih bila je iznad 40 %.

Visoka nezaposlenost prije pandemije nije bila jedina slaba makroekonomska osnova. Fiskalni deficit iznosio je 2,8 % BDP-a u 2019. godini, odnosno, trebalo je desetljeće da se spusti ispod 3 %, prag EU -a, odbačen 2020. zbog pandemije, a javni dug iznosio je 95,5 % BDP-a, što je lošija početna pozicija od većine ostalih zemalja EU-a. Iako se nezaposlenost nije značajno povećala tijekom pandemije, s već visoke razine, fiskalni deficit se 2020. naglo povećao na 10,97 %, uključujući udarac od 10 milijardi eura zbog reklasifikacije "loše banke" SAREB-a kao javnog subjekta, te javnog duga do 120 %. [17]

2.2.3. Italija

Izbijanje pandemije COVID-19 dovelo je mnoge europske zemlje do zatvaranja značajnih dijelova svojih gospodarstava, s ciljem suzbijanja virusa. Ove mjere zatvaranja imale su izrazit negativan utjecaj na talijansko gospodarstvo. Cijela je zemlja bila u blokadi od 9. ožujka 2020. godine do kraja svibnja 2020. godine s dramatičnim posljedicama koje se u prvom redu odnose na to da je u prvom tromjesečju 2020. godine talijanski BDP pao za 5,4 %, a u drugom tromjesečju za 12,4 %.

Smanjivanje BDP-a uglavnom se odnosilo na smanjenje domaće potražnje i pad ulaganja. Tijekom drugog tromjesečja 2020. nacionalni indeks industrijske proizvodnje pao je za 17,5 %, pri čemu je proizvodnja pala na najniži nivo u povijesti. Talijanski nacionalni zavod za statistiku, procijenio je da se u ožujku 2020. maloprodaja smanjila, u odnosu na veljaču 2020., za 20,5 % u vrijednosti i 21,3 % u količini; u usporedbi s ožujkom 2019., vrijednost maloprodaje smanjena je za 9,3 % za velike distributere i 28,2 % za male trgovce na malo. Općenito, mjere zaključavanja dovele su do obustave aktivnosti za približno 2,1 milijuna poduzeća u Italiji, koja zapošljavaju 7,1 milijuna ljudi.

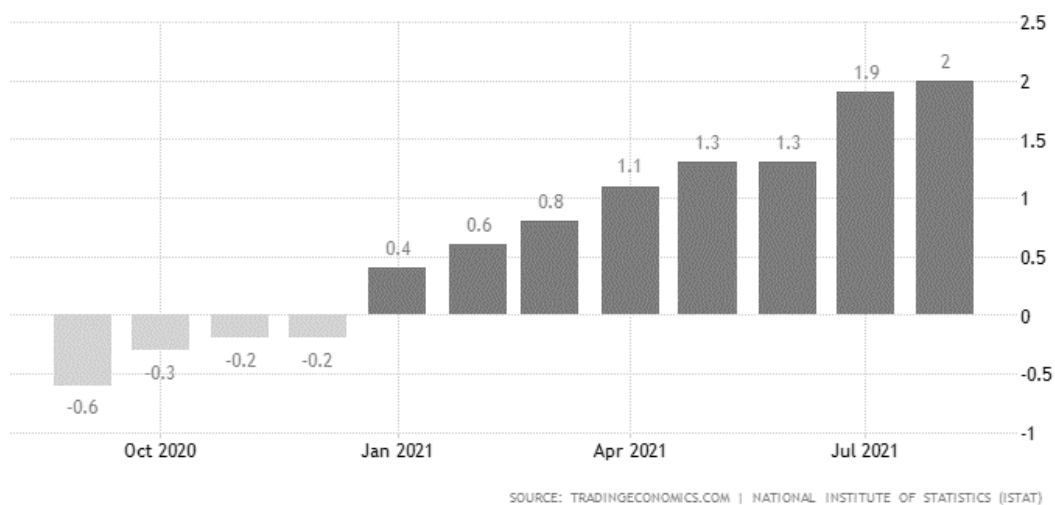
COVID-19 imao je vrlo raznolik utjecaj na različite sektore talijanskog gospodarstva. Prema istraživanju koje je objavila vodeća talijanska trgovačka banka Mediobanca, tijekom razdoblja zatvaranja najugroženiji sektori bili su proizvodnja zračnih prijevoznika (-22,1 %), energija (-15,9 %), moda (-14,1 %) i automobilska industrija (-9,1 %).

Nadalje, turistički sektor, koji prema nekim procjenama predstavlja 13 % talijanskog BDP-a, također je teško pogođen. Prema posljednjoj analizi talijanske nacionalne turističke agencije, od veljače 2020. međunarodni su se turisti smanjili za 58 %, a domaći za 31 %, s procijenjenim ekonomskim gubitkom od 24,6 milijardi eura. Prema analizi koju je proveo ISTAT, ugostiteljski sektor izgubio je približno 13 milijardi eura tijekom drugog tromjesečja 2020. godine, a tijekom cijele 2020. godine u konačnici će pretrpjeti gubitak veći od 22 milijarde eura [9].

Na temelju analize koju je objavio Institut za nacionalnu statistiku (*tal. Istituto Nazionale di Statistica – ISTAT*), COVID-19 imao je ozbiljan utjecaj i na proizvodni sektor (-15 %), kao i na mehaničke (-18,8 %) i kućanske aparate (-22,1 %). S druge strane, COVID-19 je za neke imao pozitivan utjecaj na druge sektore. Analiza koju je provela Agencija

Mediobanca sugerira da su najviše koristi imale tvrtke koje posluju na webu i u softverskim uslugama (+17,4 % u odnosu na prvo polugodište 2019.), a slijede ih glavne distribucijske grupe (+9.1 %), farmaceutski proizvodi (+6.1 %), pružateljima internetskih platnih sustava (+4,7 %), elektronicima (+4,5 %) i hrani (+3,4 %). Prema studiji koju je objavio Cerved, vodeći talijanski pružatelj informacija, u sljedeće dvije godine očekuje se dosljedan rast tvrtki aktivnih u sektorima farmaceutskih specijaliteta (+ 13,5 %) i kanala distribucije hrane (+ 12,3 %).

Godišnja stopa inflacije u Italiji porasla je za 2 % u kolovozu 2021. godine, dok je u srpnju iznosila 1,9 % u srpnju. Ovaj porast inflacije najveći je od siječnja 2013. godine, ali ispod preliminarne stope od 2,1 %. Povećanje potrošačkih cijena potaknuto je nereguliranim energentima (12,8 % u kolovozu u odnosu na 11,2 % u srpnju), neprerađenom hranom (0,8 % u kolovozu, u odnosu na -0,2 % u srpnju), porast cijena stanovanja (9,6 % u kolovozu, u odnosu na 9,1 % u srpnju) i porast cijena prijevoza (5,3 % u kolovozu u odnosu na 5,2 % u srpnju). Na mjesečnoj razini, ukupna inflacija u kolovozu se neznatno smanjila na 0,4 % sa 0,5 % u srpnju, dok je usklađeni indeks porastao na 2,5 % u kolovozu s 1 % u prethodnom mjesecu. Sve ranije navedeno prikazano je Slikom 4. u nastavku rada.

Slika 5: Kretanje stope inflacije u Italiji [16]

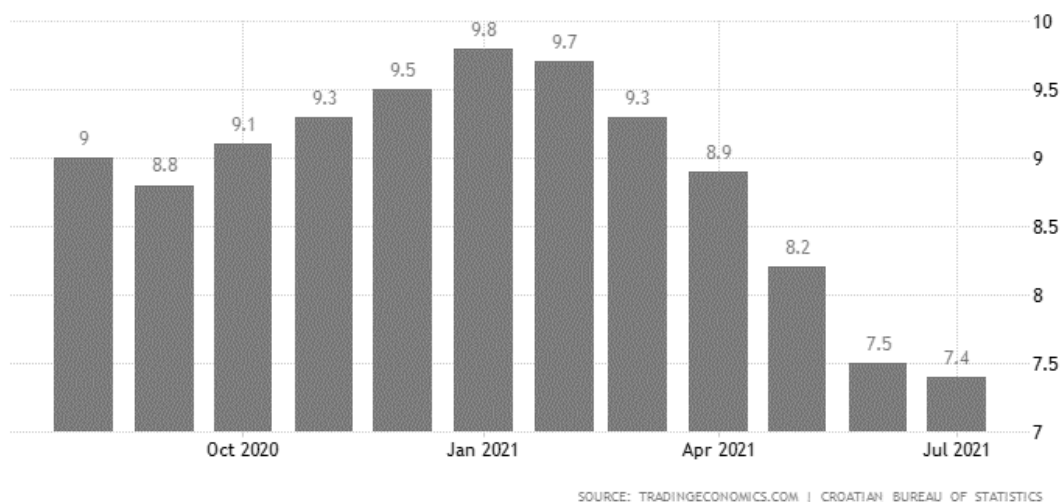
Nadalje, kada je riječ o nezaposlenosti na području Italije važno je istaknuti kako je stopa nezaposlenosti u Italiji za 2020. godinu iznosila 9,31 %, što je pad od 0,64 % u odnosu na 2019. Stopa nezaposlenosti u Italiji za 2019. godinu iznosila je 9,95 %, pad od 0,66 % u

odnosu na 2018. Stopa nezaposlenosti u Italiji za 2018. bila je 10,61 %, pad od 0,6 % u odnosu na 2017. Stopa nezaposlenosti u Italiji za 2017. bila je 11,21 %, što je pad od 0,48 % u odnosu na 2016. godinu. [13]

2.3.4. Hrvatska

Prema podacima objavljenim na službenoj stranici Vlade Republike Hrvatske, gdje su dostupne sve informacije o pandemiji COVID-19, prvi slučaj zaraze virusom u Hrvatskoj potvrđen je 25. veljače 2020. godine. U trenutku pisanja rada u Republici Hrvatskoj potvrđeno je ukupno 1,11 milijun slučajeva, dok ih je 15.735 preminulih, a u svijetu je potvrđeno ukupno 505 milijuna slučajeva i 6,2 milijuna preminulih.

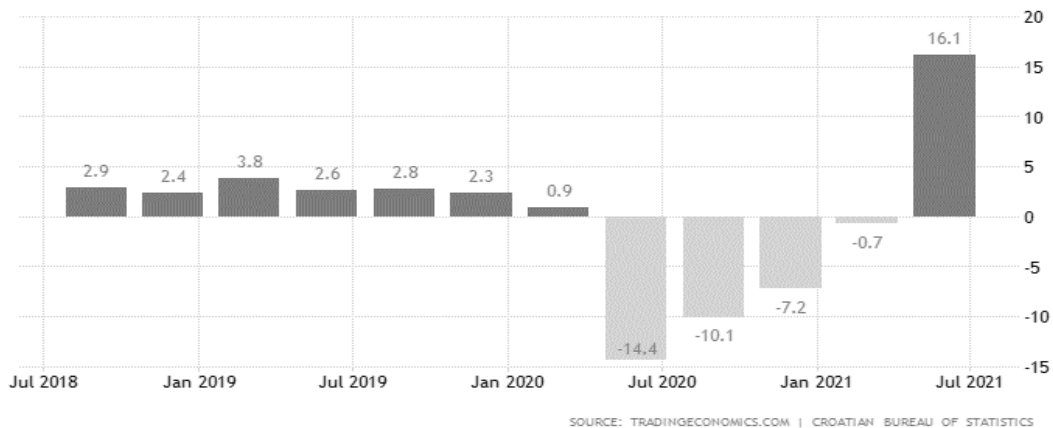
Od samog početka pandemija COVID-19 utjecala je na gospodarstvo većine zemalja, pa tako i na Hrvatsku. Države su morale poduzeti niz gospodarskih, financijskih i zdravstvenih mjera za ublažavanje ekonomskih posljedica pandemije. Mjere ograničavanja kretanja ljudi i provođenja gospodarske aktivnosti utjecale su na agregate tromjesečnih nacionalnih računa i odrazile se na kvalitetu i dostupnost mnogih izvora podataka koji se uobičajeno primjenjuju u procjeni bruto domaćeg proizvoda. Pandemija je od sredine ožujka 2020. godine u velikoj mjeri dovela do usporavanja hrvatskoga gospodarstva i novčanih tokova. Prema službenim podacima objavljenim na Eurostatu za drugu polovicu 2020. i 2021. godinu zaključuje se kako je pandemija COVID-19 ostavila značajne posljedice na nezaposlenost u Hrvatskoj. Kretanje stope nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj za 2020. i 2021. godinu prikazano je u nastavku rada Slikom 6.

Slika 6: Stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj 2020.-2021. [16]

Prema službenim podacima objavljenim na državnom zavodu za statistiku stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj pala je na 7,4 % u srpnju 2021. godine, najnižoj razini od prosinca 2019. godine i u usporedbi s 9 % u istom mjesecu prošle godine. Usporedno, broj nezaposlenih u srpnju 2021. godine smanjio se za 1,6 %, u odnosu na isto razdoblje 2020. godine. Iz Grafikona 1. vidljivo je kako je u srpnju 2021. godine stopa nezaposlenosti bila najniža u odnosu na promatrano razdoblje. Istodobno se broj zaposlenih povećao s 59 tisuća na 1,587 milijuna, a radna snaga s 33 tisuće na 1,713 milijuna. U lipnju je stopa nezaposlenosti bila nešto viša, nego u odnosu na srpanj te je iznosila 7,5 %. Iz Slike 1. može se zaključiti kako je najveća stopa nezaposlenosti u 2020. i 2021. godini bila u siječnju 2021. godine te je tad iznosila 9,8 %.

BDP u Hrvatskoj vrijedio je 2020. godine 55,97 milijardi američkih dolara, prema službenim podacima Svjetske banke. U Hrvatskoj je BDP u drugom tromjesečju 2021. godine porastao za rekordnih 16,1 % na godišnjoj razini, iz čega se može zaključiti da je ovo prvo razdoblje rasta u promatranom razdoblju, odnosno od početka pandemije COVID-19. Potrošnja kućanstava skočila je za 18,4 %, a fiksna ulaganja za 18,3 %. Osim toga, javna potrošnja porasla je za 4,0 %, a neto vanjska potražnja pozitivno je pridonijela BDP-u jer je izvoz porastao više od uvoza. Sve ranije spomenuto prikazano je Slikom 7.

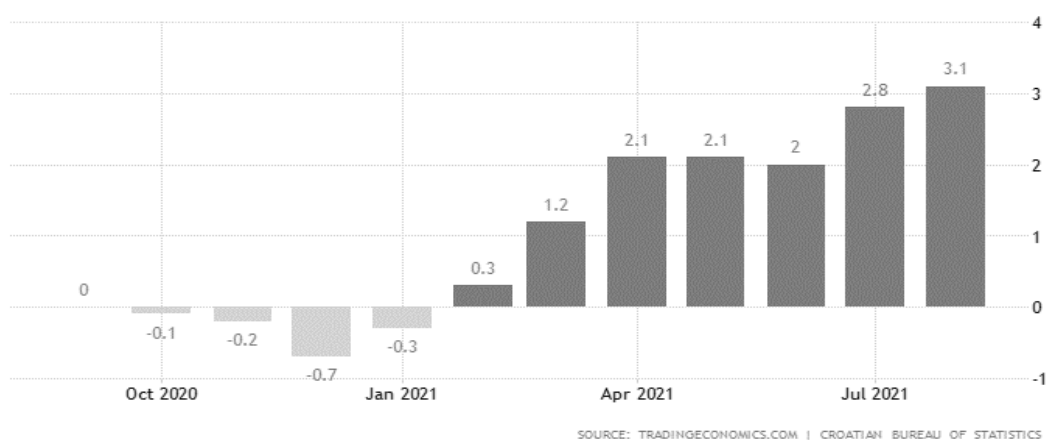

Slika 7: Kretanje BDP-a u Hrvatskoj [16]

Hrvatska je godišnja stopa inflacije u kolovozu 2021. godine dosegla 3,1 %, u odnosu na 2,8 % u prethodnom mjesecu. To je bio najveći rast potrošačkih cijena od travnja 2013. godine. Porast stope inflacije utjecao je na: [2]

1. porast cijena prijevoza (9,9 % u kolovozu naspram 9,3 % u lipnju),
2. porast cijena stanovanja i komunalnih usluga (2 % u kolovozu naspram 1,9 % u srpnju),
3. porast cijena hrane i bezalkoholnih pića (2,4 % u kolovozu prema 1,9% cijena u srpnju.).

Na mjesečnoj razini cijene su porasle za 0,2 %, isto kao i u srpnju, a sve ranije spomenuto prikazano je Slikom 8. u nastavku rada.

Slika 8: Kretanje cijena inflacije u Hrvatskoj [16]

3. UVJETI POSLOVANJA U VRIJEME PANDEMIJE

Pandemija COVID-19 globalna je pandemija koja se početkom 2020. godine proširila na gotovo cijeli svijet, u rasponu od Kine, Japana i Koreje do Europe, premještajući se u SAD, Afriku i Južnu Ameriku. Veliki broj zaraženih ljudi u svijetu uzrokovao je da je najveći broj zemalja pokrenuo procese masovne izolacije stanovništva i zaustavio mnoge društvene i ekonomske procese kako bi iskorijenio ovu bolest.

Pandemija je neizbježno potaknula brojne poslodavce da savjesno djeluju i pošalju svoje zaposlenike koji posao mogu obaviti elektroničkim putem kući. S obzirom na nedavno izvanredno stanje, čini se da će broj takvih poteza rasti i ljudi će morati ostati kod kuće za svojim računalima. Ovo je savjesna i disciplinirana odluka, koja je na dobrobit svih građana. Stoga moramo učiniti sve što je u našoj moći da budemo budni i produktivni u ovoj situaciji.

Širenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija omogućilo je informacijskom dobu da na tržište dovede nove oblike rada. Jedan od njih jest upravo to - rad na daljinu. *Telework* je oblik rada izvan tradicionalnog uredskog prostora. Ovaj oblik rada odbacuje pravila radnog okruženja s fiksnim radnim vremenom, ograničenim radnim prostorom i dnevnim putovanjem. Rad na daljinu definira se kao posao koji se obavlja na drugom mjestu izvan ureda i radnik nema izravnog kontakta s nadređenima i kolegama, ali može komunicirati s njima mobitelom i internetom. Radnik koji posao obavlja na gore opisan način naziva se teleradar.[4]

3.1. RAD NA DALJINU U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19

Jedan od ključnih javnozdravstvenih odgovora na globalnu pandemiju koronavirusa bilo je socijalno distanciranje, ograničeno kretanje i druženje ljudi kako bi se spriječilo širenje virusa COVID-19 što se u konačnici odrazilo i na tržište rada, odnosno uveden je tzv. rad na daljinu ili rad od kuće.

Slijedom navedenog važno je istaknuti kako je pandemija COVID-19 značajno utjecala na tržište rada. Naime, menadžeri su zagovarali povremeni rad na daljinu i prije pandemije koronavirusa ali su uglavnom naišli na prepreke te takvi pregovori nisu polučili očekivane rezultate. U prilog ranije navedenog važno je spomenuti kako je prije pandemije koronavirusa samo 7 % civilnih radnika u Sjedinjenim Američkim Državama, ili otprilike 9,8 milijuna od oko 140 milijuna civilnih radnika u zemlji, imalo pristup „fleksibilnom radnom mjestu" ili „telekomunikacijskim podacima“. Oni radnici koji su imali fleksibilno radno vrijeme i radili na daljinu uglavnom su bili menadžeri i visokopozicionirani dužnosnici [9].

3.1.1. Karakteristike rada na daljinu

Prema istom istraživanju koje je provedeno od strane Američkog zavoda za statistiku rad na daljinu češći je u privatnom sektoru nego u državnoj i lokalnoj samoupravi, pa je tako samo 4 % radnika zaposlenih u državnom sektoru obavljalo rad na daljinu [1].

Rad za vrijeme pandemije koronavirusa predstavljao je izvanrednu situaciju koja je za sobom povukla neočekivane izazove te su isti značajno utjecali na tradicionalne strategije rada. Tijekom izvanrednog stanja COVID-19, mnoge se tvrtke suočavaju s dilemom zaštite zdravog i sigurnog okruženja za svoje zaposlenike, dok se također suočavaju s potrebom osiguranja održivosti poslovanja radi očuvanja radnih mjesta i održavanja dobrobiti radne snage.

S obzirom na narav i razmjer pandemije COVID-19 mnogi poslodavci prilagodili su se novonastaloj situaciji i prihvatili promjene. Mjere koje su provođene s ciljem poslovne podrške obuhvaćale su: [9]

- privremena odgoda ili trajna smanjenja određenih poreza,
- privremena kašnjenja ili trajna smanjenja plaća i doprinosa za socijalno osiguranje,
- fleksibilizacija ugovora o radu omogućava privremeno smanjenje radnog rasporeda i odgovarajuće smanjenje plaća, bez otpuštanja radnika (podjela rada).

S druge strane, bitno je istaknuti i mjere zaštite zaposlenja koje obuhvaćaju:

- dodatne kreditne linije kako bi komercijalne banke mogle povratiti svoje dugove,
- sektorski paketi podrške drastično pogođenim sektorima (aviokompanije, turizam, hoteli),
- pitanje uravnotežene podrške za velika, srednja i mala poduzeća.

Iz svega ranije spomenutog zaključuje se kako milijuni ljudi širom svijeta počinju raditi kod kuće zbog pandemije koronavirusa, suočeni s novim izazovima poput opterećenja interneta, ali i osjećaja usamljenosti, a smatra se da bi ova privremena mjera mogla dovesti do trajnih promjena u načinu života, jer mnogi se mogu pitati zašto obično idu u urede ako mogu raditi posao iz vlastitog doma [4]. Nagli porast posla od kuće donosi i probleme, ali i mogućnost zadržavanja radnih mjesta i zaposlenja u cijelosti.

Rad na daljinu, poslovni sastanci i održavanje predavanja za studente u vrijeme pandemije virusa COVID-19 uglavnom se odvijalo preko softvera za videokonferencije. S milijunima ljudi koji rade i uče od kuće zbog širenja pandemije, internet će biti testiran zbog jedne od najvećih promjena u ljudskom ponašanju. Naime, ova značajna promjena rezultirala je opterećenjem internetske infrastrukture. Uslijed takvih okolnosti opća infrastruktura prilagođena je maksimalnom opterećenju u određenim dijelovima dana. Drugim riječima, omogućen je veliki prijenos podataka zbog rada i učenja na daljinu, čime su ujedno postavljene i nove maksimalne vrijednosti internetskog protoka. Davatelji internetskih usluga za poduzeća u privatnom sektoru i škole imaju posebne pakete s mogućnošću većeg protoka podataka.

Slijedom svega ranije spomenutog važno je istaknuti kako je pandemija COVID-19 izazvala neočekivanu situaciju i promijenila dotadašnje oblike poslovanja. Naime, rad na daljinu je u vrijeme pandemije koronavirusa postao nezaobilazan kako bi se očuvala radna mjesta uz razne potpore te kako bi se zaštitilo zdravlje svakog pojedinca.[1]

3.1.2. Prednosti i izazovi rada na daljinu

Primjena poslova na daljinu svakim se danom povećava. Poduzeća koja nisu planirala poslovati na takav način, nakon pandemijskog razdoblja, ulažu sve više novčanih sredstava u razvoj poslovanja na daljinu, kako bi bili bolje pripremljeni ukoliko se pandemijski scenarij ponovi. Kao i svaki oblik poslovanja, tako i ovaj ima svoje prednosti i nedostatke. Ponekad ta mogućnost izbora načina poslovanja može biti pogubna ne samo na posloprimca, već i za poslodavca koji je takav oblik rada odobrio. važno razmotriti različite aspekte osobnosti i preferencije zaposlenika pri odlučivanju o obliku rada, bilo da se radi o radu u uredu ili radu na daljinu, te je nekoliko faktora koje poslodavci mogu uzeti u obzir pri takvoj odluci kao što su: osobnost i preferencije, tip posla, komunikacijske vještine, samostalnost i disciplina, radni ritam, geografska dostupnost, zdravstveni i obiteljski faktori, tehnološka oprema i resursi te

promišljenost o hibridnom modelu. Dakako interakcija i otvoreni razgovori između poslodavca i zaposlenika igraju ključnu ulogu u donošenju najboljih odluka o obliku rada. Kroz ovu komunikaciju, poslodavac može dublje razumjeti potrebe, preferencije, afinitete i motive svakog zaposlenika te na temelju toga prilagoditi strategiju rada.

Prednosti i izazovi rada na daljinu prikazani su Tablicom 2.

Tablica 2. Prednosti i izazovi rada na daljinu [4]

	PREDNOSTI	IZAZOVI
POSLODAVCI	<p>smanjeni režijski troškovi</p> <p>povećane marže</p> <p>manji promet</p> <p>veći fond talenata</p> <p>jeftina, poželjna beneficija</p>	<p>povećani IT zahtjevi</p> <p>sigurnosni problemi</p> <p>ne može raditi neke zadatke</p> <p>izvjestan gubitak kontrole</p>
ZAPOSLENI	<p>Smanjeno vrijeme/troškovi putovanja na posao</p> <p>Fleksibilnost u životu izbora</p> <p>Ovisna fleksibilnost skrbi</p> <p>Veća autonomija</p> <p>Veće zadovoljstvo poslom</p> <p>Niži stres</p> <p>Smanjivanje sukoba između posla i obitelji</p>	<p>Nejasne granice rada i života</p> <p>Rad vikendom</p> <p>Teško se "isključiti" s posla</p> <p>Socijalna i profesionalna izolacija</p> <p>Propuštene mogućnosti</p>
ZAJEDNICA	<p>Ekološki</p> <p>Smanjen stres u infrastrukturi</p> <p>Bolje upravljanje javnim zdravstvenim rizicima</p> <p>Bolje za osobe s invaliditetom</p>	<p>Rasprostranjenost u gradu (radnici si mogu priuštiti život na većoj udaljenosti od ureda)</p> <p>Pojačana rodna podjela u neplaćenom kućanstvu</p>

3.1.3. Utjecaj pandemije na rad na daljinu/poslovanje

Milijuni ljudi širom svijeta počinju raditi kod kuće zbog pandemije COVID-19, suočeni s novim izazovima poput opterećenja interneta, ali i osjećaja usamljenosti. Smatra se da bi ova

privremena mjera mogla dovesti do trajnih promjena u načinu života, jer mnogi se mogu pitati zašto obično idu u urede ako mogu raditi posao iz vlastitog doma.

Nagli porast posla od kuće donosi i probleme, ali i mogućnosti. S jedne strane, neke tehnološke tvrtke besplatno nude svoje softverske alate u nadi da će ih ljudi koji ih koriste u kriznim vremenima nastaviti koristiti kad to bude gotovo. S druge strane, neki su sustavi već na pragu pucanja. Na primjer, korporativne mreže koje nisu dizajnirane za većinu veza koje idu preko virtualnih privatnih mreža (VPN-a) pokazuju neobične smetnje. Velike tehnološke tvrtke poput Amazona, LinkedIna, Microsofta, Googlea i Twittera prve su koje su se okrenule radu na daljinu, oslanjajući se na već postojeću infrastrukturu, ali i na činjenicu da većina rada na temelju znanja može nastupati na daljinu [3].

Milijuni zaposlenih i studenata koji su zamoljeni da rade i uče od kuće otkrivaju jedan od fascinantnih aspekata suvremene tehnologije - softver za videokonferencije. Iz udobnosti svojih domova, zbog koronavirusa, koriste videochat i konferencije umjesto sastanaka i predavanja, dodajući da mjere društvene udaljenosti koje trebaju zaštititi zdravlje od kontakta s drugim ljudima također stvaraju potrebu za virtualnim povezivanjem. Međutim, realnost videokonferencija predstavlja spoj zbunjujućeg softvera, lošeg hardvera i nelagode iz socijalnih normi koje su još u povojima. Za ljude koji su prvi put gurnuti u posao rada iz kuće, učenje ponašanja na videokonferenciji može biti jednako bolno kao i učenje kako sudjelovati u takvom virtualnom sastanku. Rastućoj upotrebi videokonferencija svjedoči činjenica da je Zoom, tvrtka za videokonferencije, imala treću najpopularniju aplikaciju u Apple Storeu ovog mjeseca, a njezine dionice dostigle su rekordne visine. Spomenuta aplikacija ima mogućnost promjene pozadine, kao i detalje poput ikone za podizanje ruku u kojoj sudionici ne govore uglas, a ima mogućnost maskiranja manjih problema s kožom i dodavanja suptilnog sjaja.

S milijunima ljudi koji rade i uče od kuće zbog širenja pandemije, internet će biti testiran zbog jedne od najvećih promjena u ljudskom ponašanju. Ova ogromna promjena opterećivat će internetsku infrastrukturu na dva načina, ističe se u dokumentu. Prvo, kućne mreže koje ljudi postavljaju u svoje domove, ali i usluge davatelja internetskih usluga. Opća infrastruktura prilagođena je maksimalnom opterećenju u određenim dijelovima dana - kada se ljudi vraćaju s posla i spajaju se na internet kod kuće. Veliki prijenos podataka zbog rada i učenja na daljinu postaviti će nove maksimalne vrijednosti internetskog protoka, dok će mnogi koristiti iste internetske veze tijekom dana s programima koji zahtijevaju prijenos velike količine podataka, što je uglavnom bilo rezervirano za urede i škole.

Davatelji internetskih usluga za tvrtke i škole imaju posebne pakete s mogućnošću većeg protoka podataka, a s druge strane kućne mreže mogu biti manje pouzdane. Mnogi ljudi imaju mnogo manji kapacitet nego na radnom mjestu, a kada se više ljudi poveže na jednu bežičnu mrežu za videokonferencije i *streaming* filmova, to može prouzrokovati zastoje i usporavanje. Upotreba programa s velikom količinom preuzetih podataka i internetskih igara već je skočila na mjestima na koja se proširila pandemija, govoreći kako su u Italiji mladi ljudi koji igraju računalne igre povećali internetski promet preko jedne od mreža za više od 90 posto u odnosu na veljaču. Također u dijelovima Europe prošli tjedan, promet putem programa Sisko (Cisco) videokonferencija skočio je za 80 %.

Sada kada mnogi prvi put rade od kuće, mora se pronaći način da rade u novom okruženju bez smanjenja produktivnosti, ističući da postoje načini za postizanje rezultata i izbjegavanje osjećaja usamljenosti - od stvaranja dobrog radnog prostora do komunikacije s ostatkom tima. S druge strane, činjenica da zaposlenici mogu raditi u pidžami ne znači da bi trebali. Također, ako u kući nema radnog mjesta, treba stvoriti prostor posvećen isključivo radu. Umjesto da leži u krevetu, osoba bi trebala sjesti u stolac, kao u uredu, koji ostatku kućanstva šalje poruku da je to posao. Učinite granice unutar svojeg doma kako bi ih članovi obitelji razumjeli. Važno je točno odrediti vrijeme za posao kao u uredu, jer se u protivnom većina udaljenih radnika žali na nemogućnost isključenja nakon posla. Produljena izolacija također može utjecati na moral i produktivnost, a savjet je da radni timovi trebaju pokušati održati privid normalnosti i družiti se na nekonvencionalne načine, poput virtualnih pića za zabave ili virtualnih okupljanja putem *videochata* i konferencija za koktele [10].

3.1.4. Organizacija rada na daljinu u Hrvatskoj

Rad na daljinu u hrvatskom radnom zakonodavstvu definiran je pod pojmom rada na izdvojenom mjestu rada i predstavlja novi pojam u Zakonu o radu, unesen Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o radu 2003. godine. Ovaj pojam uveden je zbog potrebe zakonskog reguliranja novih oblika rada koji se pojavljuju u praksi, s ciljem otvaranja novih radnih mjesta i povećanja zaposlenosti. Odredbe koje reguliraju ovaj pojam usklađene su s Konvencijom br. 177. te Preporukom br. 184. Međunarodne organizacije rada iz 1996. godine o radu od kuće.

Mnoge su tvrtke u Hrvatskoj svojim djelatnicima omogućile rad od kuće. U tom je slučaju obveza poslodavaca takvom radniku osigurati uvjete za rad, voditi brigu o organizaciji posla i sigurnosti radnika te radnom vremenu i odmorima koje je dužan osigurati u skladu sa zakonom. Jednako tako, postoji obveza radnika da poštuje i izvršava obveze iz radnog odnosa s dužnom pažnjom te da pri tome vodi računa o svojoj sigurnosti i zaštiti zdravlja, kao i o sigurnosti i zaštiti zdravlja ostalih radnika. Radnik ostvaruje pravo na svoju ugovorenu plaću, za razliku od situacije kada kod kuće ne radi.

U skladu s radno-pravnim propisima, poslodavac je obavezan voditi točnu evidenciju o radnom vremenu radnika, bez obzira na to gdje obavlja svoje ugovorene poslove, odnosno dužan je voditi podatke o radnom vremenu potrebne za ostvarivanje prava iz radnog odnosa i za radnike s kojima ima sklopljen ugovor o radu od kuće. Pri tome nema zapreke da evidenciju vodi i sam radnik, no odgovornost za točno vođenje evidencije je na poslodavcu. Ako i u slučaju rada od kuće radnik radi prekovremeno, važno je znati da mogućnost odobravanja slobodnog dana radniku umjesto isplate povećane plaće za prekovremeni rad nije regulirana Zakonom o radu (NN br. 93/14, 127/17, 98/19), već se ista može regulirati kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu, kao što se na jedan od navedenih načina propisuje i visina povećanja plaće za otežane uvjete rada iz članka 94. Zakona o radu. [6]

Zakonsko pravo radnika koji radi prekovremeno jest pravo isključivo na povećanu plaću. Stoga korištenje slobodnog dana umjesto isplate povećane plaće za prekovremeni rad, pod uvjetom da je na prethodno opisani način uređena takva mogućnost, može doći u obzir isključivo ako na to pristane sam radnik.

Ugovor o radu na daljinu mora sadržavati odredbe koje sadrži svaki ugovor o radu, no mora sadržavati i dodatak o:[6]

- trajanju redovitog radnog tjedna,
- dnevnom, tjednom ili mjesečnom vremenu rada,
- obveznoj nazočnosti radnika na radnom mjestu,
- rokovima za izvršenje zadataka,
- vremenu i načinu nadzora rada i kvalitete obavljanja poslova radnika,
- strojevima, alatima i opremi za obavljanje posla koju je poslodavac dužan osigurati,
- naknadi troškova za obavljanje posla,
- načinu osposobljavanja i stručnog usavršavanja radnika.

Trenutačna problematika u Republici Hrvatskoj te u čitavom svijetu imat će veoma nepovoljan učinak na gospodarstvo. Kritike vlade i njezinih mjera u kontekstu pandemije COVID-19 nisu neobične i pojavljuju se u mnogim zemljama širom svijeta. Pandemija je iznimno složena i dinamična kriza koja je imala ozbiljan utjecaj na gospodarstvo i društvo u cijelom svijetu, uključujući i Hrvatsku. Vlade su bile pod pritiskom donošenja hitnih odluka kako bi zaštitile zdravlje građana i istovremeno očuvale ekonomsku stabilnost. Također, važno je da mediji, građani i organizacije civilnog društva budu informirani i sudjeluju u raspravama kako bi se zajedno izgradila bolja strategija za suočavanje s pandemijom i njezinim posljedicama. Epidemiološke mjere koje su trenutno na snazi obvezuju sve građane, a radnici su dužni pridržavati se svih sigurnosnih i zdravstvenih mjera kako su propisane Zakonom o radu, Zakonom o zaštiti na radu (NN br. 71/14, 118/14, 154/14, 94/18, 96/18) te drugim zakonima i propisima [7].

Zakonom o radu također je propisano da je radnik tijekom trajanja radnog odnosa dužan obavijestiti poslodavca o bolesti ili drugoj okolnosti koja ga onemogućuje ili bitno ometa u izvršenju obveza iz ugovora o radu, ili koja ugrožava život ili zdravlje osoba s kojima u obavljanju ugovorenih poslova radnik dolazi u dodir. Jednako kao što postoji obveza radnika da se pridržava svih sigurnosnih i zdravstvenih mjera, tako s druge strane postoji i izrijeком propisana obveza poslodavca da radnicima osigura uvjete za rad na siguran način i na način koji ne ugrožava zdravlje radnika, u skladu s posebnim zakonom i drugim propisima, te u skladu s obveznim uputama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i preporukama Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske i drugih nadležnih tijela.

Radnik sukladno odredbama Zakona o radu ima pravo i odbiti raditi zbog neprovedenih propisanih mjera zaštite zdravlja i sigurnosti na radu te za to vrijeme ima pravo na naknadu plaće sve dok se ne provedu propisane mjere zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. U slučaju da radniku zaposlenom i u privatnom i u javnom sektoru bude određena obvezna samoizolacija, isti je dužan pridržavati se takvog naloga nadležnog tijela, jednako kao i njegov poslodavac.

U periodu dok se nalazi u samoizolaciji, radniku pripada pravo na naknadu plaće sukladno posebnom propisu ako nije u mogućnosti obavljati poslove svog radnog mjesta, odnosno pripada mu pravo na plaću ako je u mogućnosti raditi od kuće i o tome je postigao dogovor s poslodavcem. Ako poslodavac od radnika traži da postupi suprotno određenoj samoizolaciji, radnik ima pravo odbiti takav zahtjev kako bi zaštitio svoje zdravlje i zdravlje drugih. To obično ne bi smjelo biti opravdan razlog za otkazivanje ugovora o radu. Radnici mogu

očekivati da će uvjeti rada odnosno njihov postojeći ugovor o radu biti podložni promjeni uslijed trenutačnih izvanrednih okolnosti. Tako je moguće da će se promijeniti raspored radnog vremena, uvesti nejednaki raspored radnog vremena ili da će se radno vrijeme preraspodijeliti. Isto tako, moguće je skraćivanje radnog vremena, odnosno određivanje rada u nepunom umjesto u dosadašnjem punom radnom vremenu te određivanje smjenskog rada.

U slučaju da poslodavac odluči smanjiti plaću radniku zbog izvanrednih okolnosti i smanjenja opsega rada, potrebno je o tome zaključiti Aneks ugovora o radu kojim poslodavac i radnik sporazumno (privremeno) ugovaraju nižu plaću od dosadašnje. Ako radnik odbija potpisati Aneks ugovora o radu kojim mu se određuje smanjena plaća, poslodavac mu je dužan isplatiti prvotno ugovorenu plaću propisanu ugovorom o radu. Ako poslodavac to ne učini, radnik ima pravo od poslodavca tražiti isplatu razlike plaće.

Rad od kuće u redovnim okolnostima predstavlja rad na izdvojenom mjestu rada sukladno Zakonu o radu. S obzirom na izvanredne okolnosti, moguće je da radnik i poslodavac sporazumno izmijene ugovor o radu na način da kao mjesto rada odrede kuću radnika. Iako je riječ o izvanrednoj i privremenoj situaciji, poslodavac je dužan radniku osigurati uvjete i opremu za rad te voditi brigu o organizaciji posla i sigurnosti radnika, radnom vremenu i odmorima radnika. Bitno je razumjeti da, kad radnik radi od kuće ili na daljinu, i dalje je obavezan izvršavati svoje zadatke i obaveze prema poslodavcu s jednakom odgovornošću i profesionalizmom kao što bi to činio na radnom mjestu u uredu. Radnik treba obavljati svoje zadatke s dužnom pažnjom i ispunjavati sve poslovne obaveze prema ugovoru o radu. [18]

3.2. KARAKTERISTIKE POSLOVANJA U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19

S obzirom na sve ranije navedeno u ovom poglavlju naglasak je stavljen na karakteristike poslovanja u vrijeme pandemije COVID-19, odnosno o poslovanju i tržištu rada na međunarodnoj i nacionalnoj razini. O svemu ranije spomenutom govori se u nastavku rada.

3.2.1. Poslovanje/tržište rada na međunarodnoj razini

Prema izvješću za prvi kvartal 2021. godine Međunarodne organizacije za rad Ujedinjenih naroda (ILO) ekonomska ograničenja i epidemiološke mjere za borbu protiv pandemije COVID-19 značajno su utjecali na tržište rada širom svijeta što je u konačnici rezultiralo gubitkom milijuna radnih mjesta. Drugim riječima, prema statističkim podacima iz izvješća zaključuje se kako je izgubljeno 11 % radnih mjesta s punim radnim vremenom, odnosno 305 milijuna radnih mjesta.

Posebno su pogođene mlade osobe od 18 do 25 godina i žene, a razlog takvog stanja je što velik broj mladih osoba ove dobne skupine obavlja poslove na temelju studentskih ugovora s minimalnim primanjima. Prema statističkim podacima ova je dobna skupina trostruko više pogođena nego ostale skupine jer su naglo izgubile priliku za zaposlenjem, izvor egzistencije te im je otežano i prekinuto stručno osposobljavanje i usavršavanje [8].

3.2.2. Poslovanje/tržište rada na nacionalnoj razini

Pandemija COVID-19 snažno je utjecala na tržište rada u Hrvatskoj, odnosno na zaposlenost i smanjenje prekogranične mobilnosti. Od ožujka 2020. godine na snagu su stupile epidemiološke mjere koje se, između ostalog, odnose na slobodu kretanja te zatvaranje ugostiteljskih objekata i drugih objekata na kojima se okupljao velik broj ljudi.

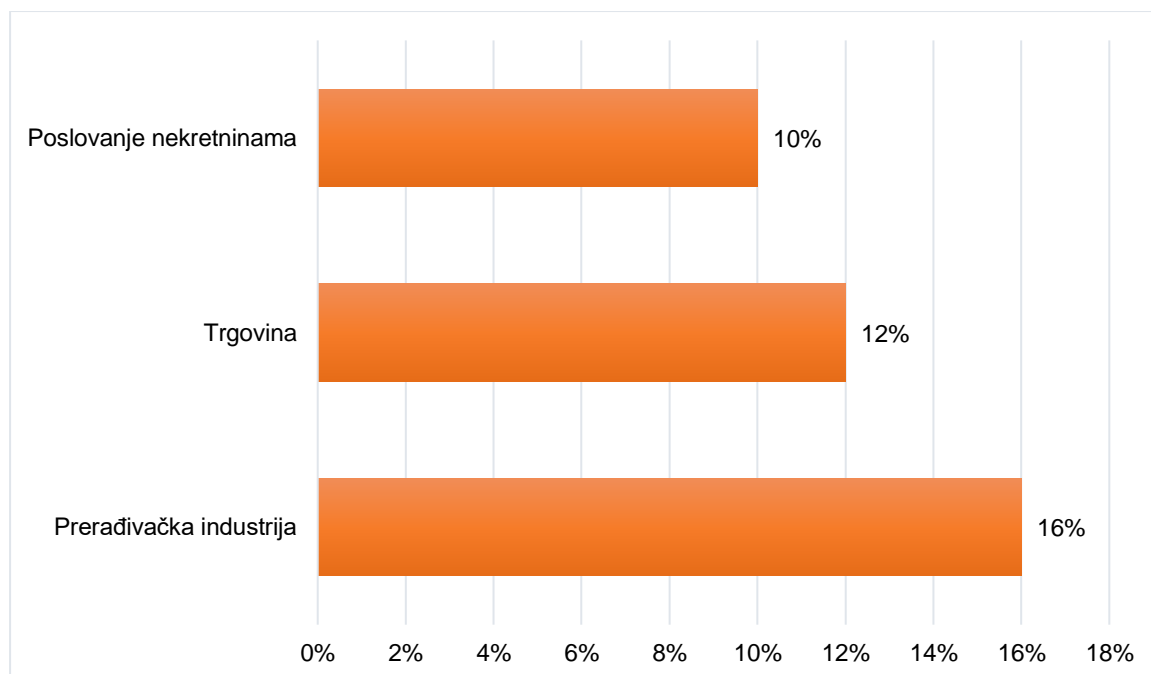
Epidemiološke mjere ostavile su snažne posljedice na nacionalnu makroekonomiju, pogođeni su trgovinski partneri uslijed smanjenja osobne potrošnje, što se u konačnici negativno odrazilo na smanjenje privatnih investicija. Razdoblje zatvaranja ugostiteljskih objekata i donošenje odluke za rad na daljinu utjecalo je i na smanjenje poreznih prihoda,

posebno PDV-a, i doprinosa. Uslijed takvih okolnosti došlo je do smanjenja investicija i osobne potrošnje što je u konačnici utjecalo i na smanjenje ukupnog nacionalnog BDP-a. Smanjenje BDP-a evidentirano je u drugom kvartalu 2020. godine, a isti je pao za 15 % u odnosu na isto razdoblje 2019. godine. Na ovo smanjenje BDP-a značajno je utjecalo smanjenje izvoza usluga, a većina poduzeća je, sukladno odlukama Nacionalnog stožera, obustavila rad svoje djelatnosti [2].

Ranije iskazani statistički podaci nisu bili očekivani, jer je prema izvješću za 2020. godini u prosincu 2019. godine Hrvatska narodna banka procijenila stopu rasta domaćeg BDP-a na 3 %. Unatoč takvim prognozama, Vlada Republike Hrvatske prognozirala je kako će se od ožujka 2020. godine osjetiti značajan pad BDP-a za 9,4 %, dok je Europska komisija predviđala da bi se BDP mogao smanjiti za 9,4 %. Ni jedno ni drugo predviđanje nisu bili točni jer se u drugoj polovini 2020. godine stopa pada BDP-a povećala na 10,84 %.

Državni zavod za statistiku pomno je pratio kretanje domaćeg BDP-a za vrijeme *lockdowna*, a između svih djelatnosti, smanjenje BDP-a najviše je utjecalo na prerađivačku industriju, trgovinu te poslovanje nekretninama. Smanjenje poslovanja u ranije spomenutim djelatnostima prikazano je Grafikonom 2.

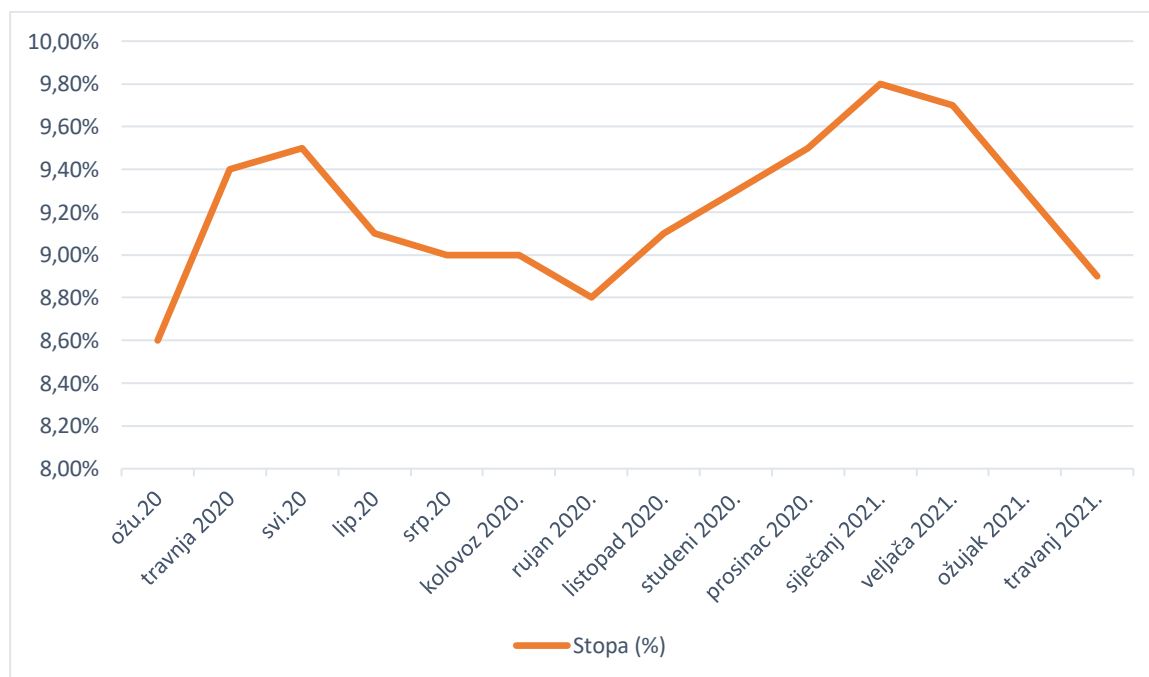
Grafikon 2. Smanjenje poslovanja u najugroženijim djelatnostima (u postotcima) [2]

Isto tako, važno je istaknuti kako je Vlada Republike Hrvatske jedan dio zaposlenika financirala iz državnih financijskih izvora uz potpore iz fondova Europske unije, a sve s ciljem očuvanja radnih mjesta (Rogić Dumančić, Bogdan i sur., 2020). Ovo stanje nepovoljno se odrazilo na financijski sektor jer je u prvom kvartalu 2020. godine zabilježen samo blagi pad od 0,5 %, dok je u drugom kvartalu zabilježen snažniji pad koji je iznosio 6,3 %.

S obzirom na to da je osnovni gospodarski i socijalni pokazatelj nezaposlenost, važno je istaknuti kako je od ožujka 2020. do travnja 2021. godine nezaposlenost u porastu. Grafički prikaz nezaposlenosti kroz promatrano razdoblje u Hrvatskoj prikazan je Grafikonom 3.

Grafikon 3. Kretanje nezaposlenosti u vrijeme pandemije COVID-19 (ožujak 2020.-travanj 2021.) [6]

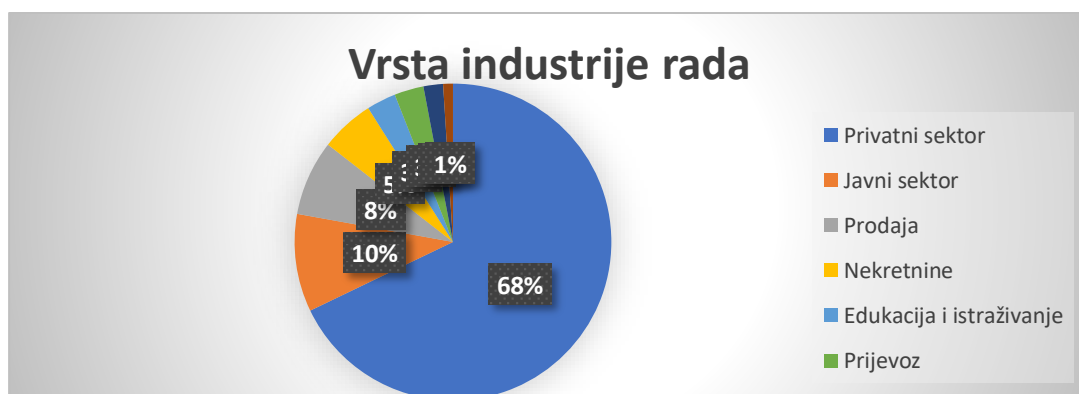
Temeljem prikazanih podataka Grafikonom 3. zaključuje se kako je najveća stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj u promatranom razdoblju bila u siječnju 2021. godine kada je iznosila 9,80 %. Razlog takvog stanja pronalazi se u stupanju strožih epidemioloških mjera uslijed trećeg vala pandemije COVID-19 što se u konačnici odrazilo i na zaposlenost u privatnom sektoru. [6]

4. REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA O RADU NA DALJINU U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19

Tijekom *online* anketiranja radnika u vezi rada na daljinu za vrijeme pandemije COVID-19 provedeno je istraživanja za sljedeća područja:

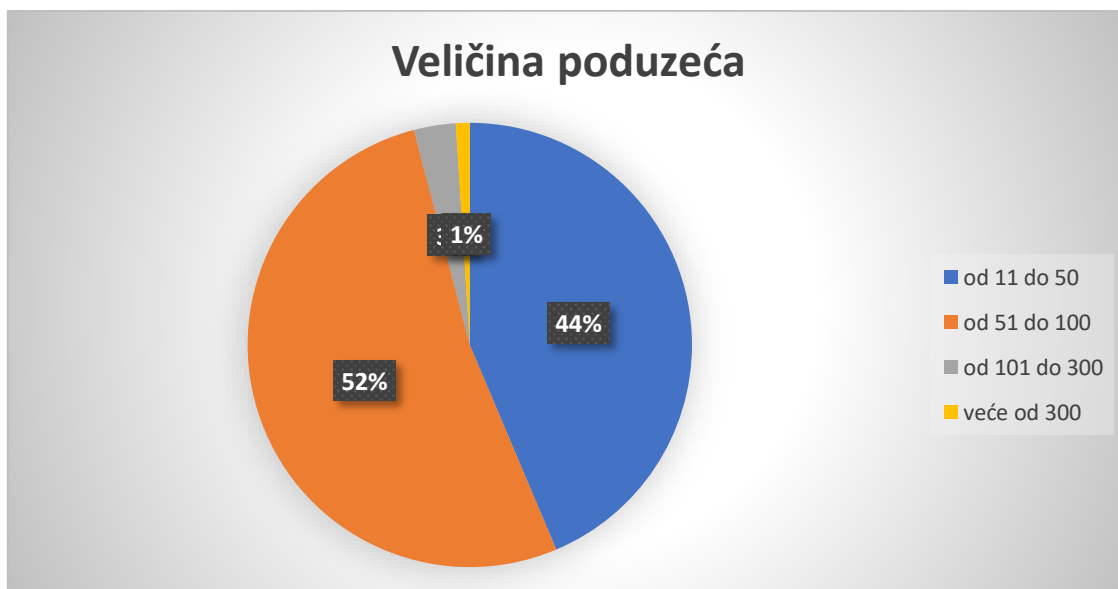
- vrsta industrije i veličina poduzeća,
- vremenski period rada od kuće za vrijeme pandemije,
- rad od kuće prije pandemije,
- glavna lokacija za rad od kuće,
- najbolji opis rada od kuće,
- obrasci suradnje,
- intenzitet koncentracije,
- mišljenje o efektivnosti sastanaka putem Skypea i Zooma,
- najveća distrakcija od kuće,
- intenzitet produktivnosti,
- intenzitet dnevnog rada od kuće,
- mišljenje o radu od kuće nakon pandemije.

Prema rezultatima istraživanja većina ispitanika zaposlena je u privatnom sektoru, odnosno njih 68 %. Nadalje, 10 % ih je zaposleno u javnom sektoru, 7,5 % u prodaji, 5,5 % radi s nekretninama, 3 % u području edukacije i istraživanja, 3 % u prijevozu, 2 % u zdravstvu i 1 % u ostalim sektorima. Rezultati su prikazani Slikom 9.

Slika 9. Rezultati anketiranja o vrsti industrije rada [19]

Većina ispitanika, odnosno njih 51,8 %, zaposleno je u poduzeću čija je veličina između 51 i 100 zaposlenika, 43,2 % zaposleno je u poduzeću između 11 i 50 zaposlenih, 3 % ispitanika zaposleno je u poduzeću veličine od 101 do 300 zaposlenika, dok je 1 % zaposlenika zaposleno u poduzeću većem od 300 zaposlenih. Rezultati su prikazani Slikom 10.

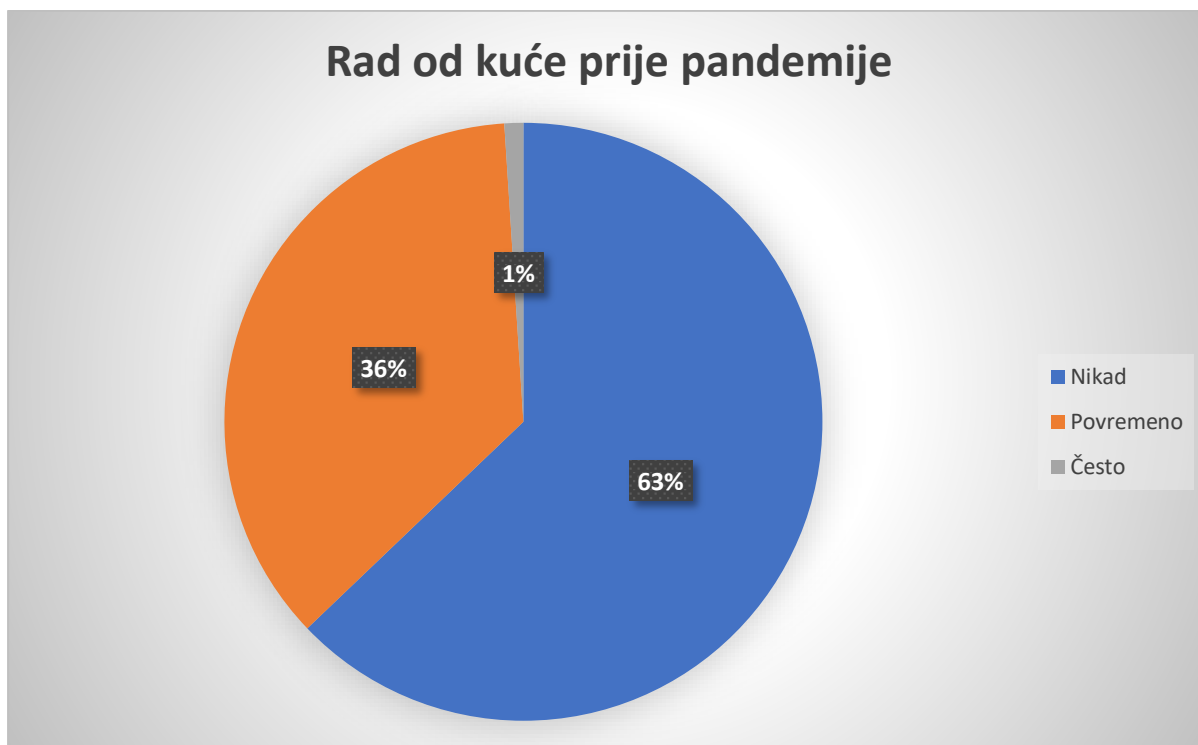
Slika 10. Rezultati anketiranja o veličini poduzeća [19]

Od ukupnog broja ispitanika njih 38,8 % dva je tjedna radilo od kuće, 35,2 % radilo je tjedan dana od kuće, 21,9 % radilo je tri tjedna od kuće, dok je po 1 % radio četiri tjedna i više. Rezultati su prikazani Slikom 11.

Slika 11. Rezultati anketiranja o vremenu rada od kuće za vrijeme pandemije [19]

Od ukupnog broja ispitanika 61,6 % nikad ranije nije radilo od kuće, dok je 35,4 % povremeno radilo od kuće i 2 % često. Rezultati su prikazani Slikom 12.

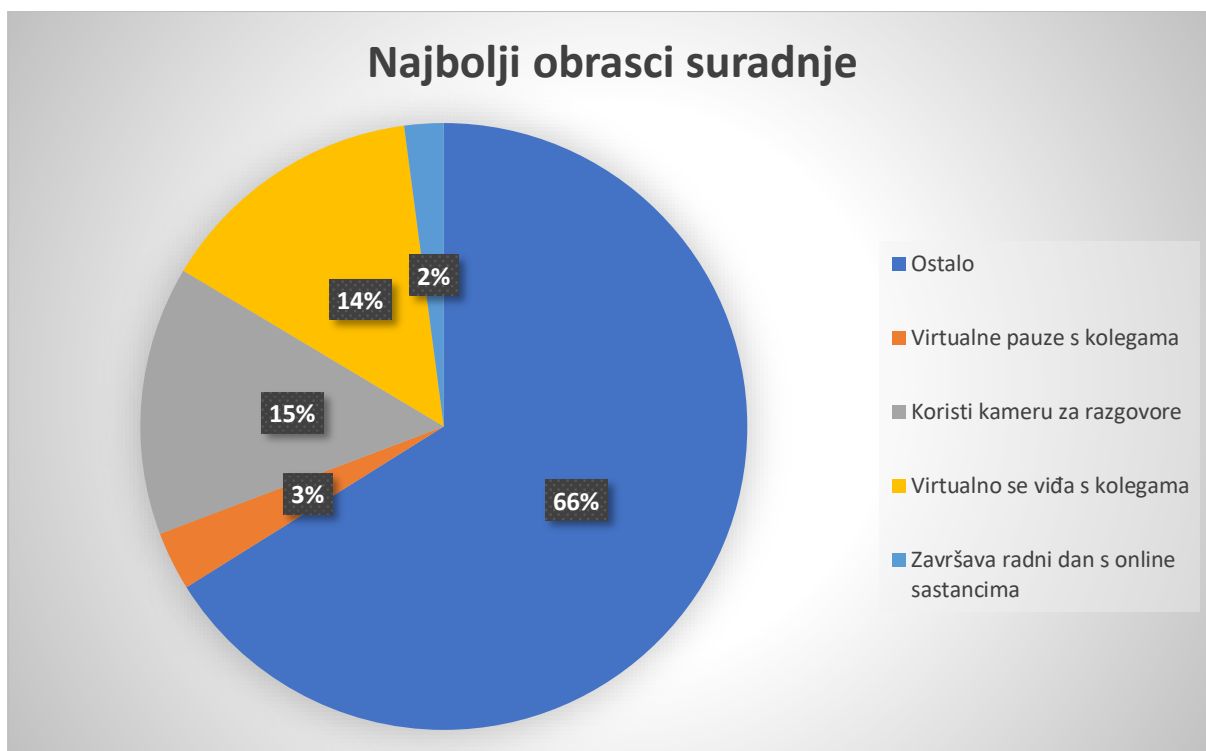

Slika 12. Rezultati anketiranja o radu od kuće prije pandemije [19]

Prema rezultatima anketiranja većina ispitanika, odnosno njih 78,5 % za vrijeme rada od kuće radi u radnoj sobi, njih 24,6 % radi u dnevnoj sobi, 21 % radi u spavaćoj sobi, 18,5 % radi u kuhinji, a 3,1 % ispitanika koristi neku drugu prostoriju.

Od ukupnog broja ispitanika njih 42,4 % radi iz istog mjesta u kući svaki dan, dok njih 34,9 % radi svaki dan u različito vrijeme, njih 14,8 % počinje i završava radni dan svaki dan u isto vrijeme, dok 7,9 % ispitanika radi isti broj sati svaki dan ali u drugom rasporedu.

Glede najboljih obrazaca suradnje, 13,7 % ispitanika koristi kameru za razgovor s kolegama, 13,7 % ispitanika virtualno se viđa sa svojim kolegama, 3 % ispitanika završava svaki dan *online* sastancima, dok 2 % imaju virtualne sastanke s kolegama. Ipak najveći broj ispitanika, odnosno njih 63,2 % ne koristi ništa od navedenog. Rezultati su prikazani Slikom 13.

Slika 13. Rezultati anketiranja o najboljim obrascima suradnje [19]

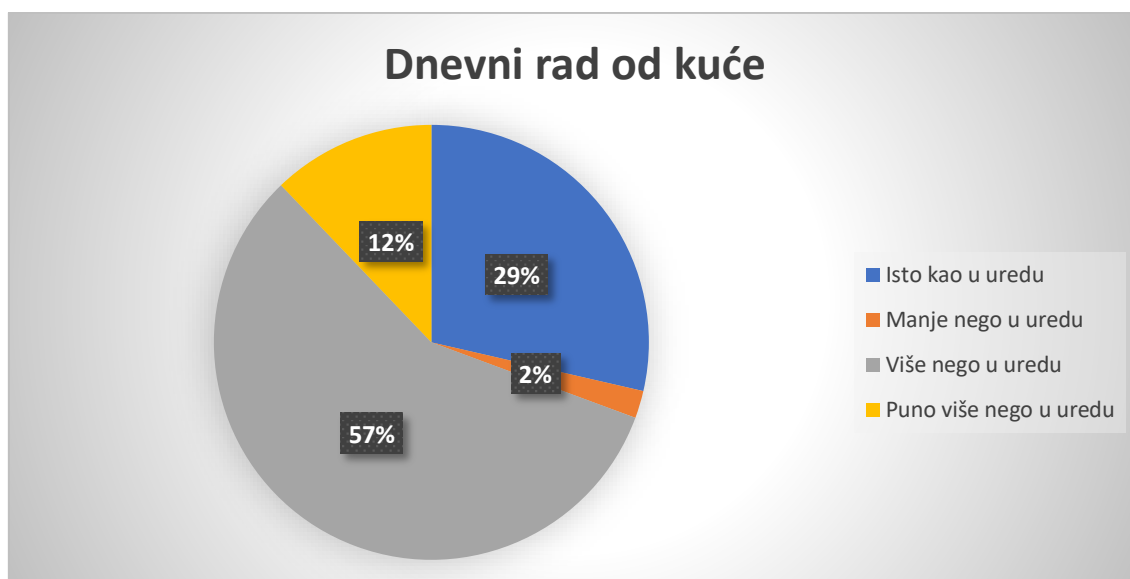
Većina ispitanika ima jednaku koncentraciju kod kuće kao u uredu, odnosno njih 57 %, dok njih 43 % ima smanjenu koncentraciju za vrijeme rada od kuće. Isto tako većina ispitanika, odnosno njih 35 % smatra kako su jednako efektivni sastanci u uredu i preko društvenih platformi.

Od ukupnog broja ispitanika njih 47,4 % smatra kako je fokus najveća distrakcija rada od kuće, dok u 10,2 % slučajeva smatra da su to susjedi i u 8,2 % najveća distrakcija su djeca. Kod većine ispitanika, odnosno njih 53,1 % produktivnost za vrijeme rada od kuće je jednaka, dok je kod 34,5 % ispitanika produktivnost smanjena. U 4 % slučajeva produktivnost je bolja ili jednaka, dok je kod 3 % slučajeva produktivnost značajno smanjena. Rezultati su prikazani Slikom 14.

Slika 14. Rezultati anketiranja o produktivnosti za vrijeme rada od kuće [19]

Prema rezultatima anektiranja većina ispitanika, odnosno njih 56 % radi više nego u uredu, dok njih 28 % radi isto kao u uredu. Isto tako 11,9 % ispitanika izjasnilo se kako radi puno više nego u uredu, često i uz rad vikendom, dok 2 % ispitanika radi manje nego u uredu. Rezultati anketiranja prikazani su Slikom 15.

Slika 15. Rezultati anketiranja o dnevnom radu od kuće [19]

Od ukupnog broja ispitanika, njih 52 % izjasnilo se kako im nedostaje susret s kolegama, u 22 % odvojenost privatnog od poslovnog života, dok su se ostali ispitanici izjasnili kako im nedostaje nešto drugo. Nakon pandemije koronavirusa većina ispitanika smatra, odnosno njih 67 %, kako bi ipak radili u uredu cijelo vrijeme, dok 28,7 % ispitanika smatra kako je rad od kuće dovoljan jedan dan u tjednu.

Nakon provedene analize dobivenih rezultata anketiranja utvrđuje se kako većina zaposlenika nikad ranije nije radila od kuće, kako rade više nego u uredu i kako im je uglavnom smanjena koncentracija. S druge strane, prilikom rada od kuće nedostaje im socijalnih kontakata s kolegama te odvojenost privatnog od poslovnog života. [19]

5. ZAKLJUČAK

Pandemija COVID-19 ostavila je značajne posljedice kako na svjetskom i europskom gospodarstvu tako i na gospodarstvu Republike Hrvatske. SAD i druge vodeće sile svijeta oštro osuđuju Kinu jer nije na vrijeme reagirala na suzbijanju pandemije COVID-19. S obzirom na činjenicu da još uvijek nisu utvrđene okolnosti pojave ovog virusa na području Kine, Kina se smatra primarnim „krivcem“ pojave virusa COVID-19. Točno je da je Kina, kao prva zemlja pogođena pandemijom COVID-19, platila veliku ekonomsku cijenu. Prvi izvještaji o virusu potječu iz kineskog grada Wuhan. Prvenstveno to je utjecalo na privrede poput turizma, ugostiteljstva, industrije zabave i zrakoplovne industrije. Uslijed takvih okolnosti situacija u Kini počela je značajno utjecati na globalnu ekonomiju. Sve je to u konačnici dovelo do značajnog pada bruto domaćeg proizvoda u prvom kvartalu 2020. godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine za čak 6,8 % te takav pad kineska privreda nije zabilježila od Kulturne revolucije 1976. godine. U SAD-u došlo je do nepridržavanja i osporavanja mjera što je dovelo do toga da SAD postane epicentar zaraze s najvećim brojem zaraženih. Ovo je jedno od tumačenja situacije, ali važno je napomenuti da je stvarna situacija izazvana pandemijom COVID-19 izuzetno složena i da je više faktora utjecalo na širenje virusa u SAD-u. Ekonomski gubici u SAD-u postali su podjednako dramatični kao što su i posljedice na zdravlje ljudi i to bez obzira na masivan odgovor države kroz mjere pomoći privredi i stanovništvu. Stopa nezaposlenosti u SAD-u povisila se na 14,7 %, dok je prije same pandemije iznosila 3,5 % što je najniže u posljednjih pedeset godina. Iznesene informacije o rastu cijena dionica na američkom tržištu tijekom pandemije COVID-19 odražavaju iznenađujuću dinamiku na financijskim tržištima. Što se tiče utjecaja pandemije na ekonomije zemalja EU moglo bi se reći da su preslika događanja kao i u Kini. Turizam, industrija zabave, sport, transport i druge ključne grane bile su znatno pogođene, a mnoge zemlje EU suočile su se s izazovima u održavanju gospodarske aktivnosti i zapošljavanja u tim sektorima.

Općenito, pandemija COVID-19 je imala složen utjecaj na financijska tržišta i ekonomije širom svijeta, s naglaskom na potrebu za prilagodbama kako bi se prevladali izazovi i potaknuli oporavak. Državne institucije u čijim je nadležnostima praćenje statističkih podataka o kretanju stope nezaposlenosti, cijena, inflacije i BDP-a izradile su godišnja izvješća o utjecaju pandemije COVID-19 na gospodarstvo Republike Hrvatske. Iako je Vlada

Republike Hrvatske u suradnji s nadležnim institucijama poduzela sve nužne mjere za suzbijanje pandemije COVID-19 važno je istaknuti kako je već u ožujku 2020. godine evidentirano usporavanje hrvatskog gospodarstva i novčanih tokova uslijed povećanja nezaposlenosti, rasta cijena i smanjenja BDP-a. Najveća stopa nezaposlenosti u vrijeme pandemije COVID-19 u Hrvatskoj se dogodila u siječnju 2021. godine kada je iznosila povećanje 9,8 % u odnosu na isto razdoblje u 2020. godini.

Specifičnosti poslovanja u uvjetima pandemije COVID-19 ponajprije se odnose uvođenje rada na daljinu. Rad na daljinu u hrvatskom radnom zakonodavstvu definiran je pod pojmom rad na odvojenom mjestu rada i novi je institut u Zakonu o radu koji je uveden Izmjenama i dopunama Zakona o radu iz 2003. godine. Hrvatski socijalni partneri trebali bi provoditi ono što su dogovorili europski socijalni partneri, kao što je spomenuto u prethodnom poglavlju na nacionalnoj razini, a u vezi s izvršavanjem ugovorenih zadataka obvezna je primjena svih zakona i propisa, kao i u redovitim uvjetima. Posebno je naglašeno da je radnik dužan pridržavati se svih mjera zaštite i zdravlja u skladu sa Zakonom o radu, Zakonom o zaštiti na radu i drugim zakonima i propisima (npr. Zakon o zaštiti ljudi od zaraznih bolesti, koji propisuje obvezu poštivanja mjera zaštite od zaraznih bolesti propisane ovim zakonom ili propisima donesenim na temelju njega). Zaključno, COVID-19 doveo je do značajnih promjena kako društvenih tako i socijalnih koje se prvenstveno odnose na rad.

LITERATURA

- [1] Bilić, A. (2011). Rad na daljinu prema međunarodnom, europskom i hrvatskom radnom zakonodavstvu. -zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol.48 No.3
- [2] Rogić Dumančić, L., Bogdan, Ž., Krištić, R. (2020). Utjecaj COVID-19 krize na hrvatsko gospodarstvo. Znanstveni članak. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- [3] Mazumda, I. (2018). „Homebased work in 21st century India“, Centre for Women's Development Studies, Occasional Paper, no. 64.
- [4] Nikolić, Z. Milosavljević, B., Nikolić, M. (2009). Rad na daljinu – oblik rada budućnosti. Fakultet za industrijski menadžment u Kruševcu.
- [5] Pintarić, M., (2020). Utjecaj pandemije na globalnu ekonomiju, Osijek: Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku.
- [6] Zakonom o radu (NN br. 93/14, 127/17, 98/19)
- [7] Zakonom o zaštiti na radu (NN br. 71/14, 118/14, 154/14, 94/18, 96/18)
- [8] ILO, dostupno: <https://www.ilo.org/global/lang/en/index.htm> (pristupljeno 19.05.2021.)
- [9] IOE, Digital conference – Schedule for COVID-19 IOE digital conferences, dostupno: https://www.ioe-emp.org/en/policy-priorities/covid-19/digital-conferences/?fbclid=IwAR0pXQcFT0oZ1ksKCPUhVUHxRxV2P0Cvzqrf7c_gm0SaCf041fE2u0hXaOU (pristupljeno 20.05.2021.)
- [10] Financijski portal, dostupno: <https://www.kamatica.com/> (pristupljeno 14.09.2021.)
- [11] Eurostat (2020), dostupno: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:GDP_growth_rates_published_for_2020Q1_%25_change_to_the_previous_quarter,based_on_seasonally_adjusted_data_.png (pristupljeno 15.02.2022.)
- [12] DW.com. (2020) German economy hit harder than expected by COVID crisis, dostupno: <https://www.dw.com/en/german-economy-hit-harder-than-expected-by-covid-crisis/a-57650920> (pristupljeno 12.04.2022.)
- [13] National LawReview, Reflections on COVID-19 – Views from Italy, dostupno: <https://www.natlawreview.com/article/reflwctions-covid-19-views-italy> (pristupljeno 19.04.2022.)

- [14] Prašćević, A. (2020). Ekonomski šok pandemije COVID-19 – prekretnica u globalnim ekonomskim kreranjima, dostupno: <http://www.wkof.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2014/10/011.pdf> (pristupljeno 19.04.2022.)
- [15] Patton, M. (2020). -The Impact Of Covid-19 On U.S. Economy And Financial Markets, dostupno: <https://www.forbes.com/sites/mikepatton/2020/10/12/the-impact-of-covid-19-on-us-economy-and-financial-markets/?=7ec6b962d206> (pristupljeno 19.04.2022.)
- [16] Trading Economics (2021) Germany Inemployment, dostupno: <https://tradingeconomics.com/germany/unemployment-rate> (pristupljeno 19.04.2022.)
- [17] Chisett, W. (2021). Challenges and opportunities for Spain in times of COVID-19. Working Paper 01/2021 (printed version), dostupno: <https://www.realinstitutoelcano.org/wp-content/uploads/2021/10/wp01-2021-chislett-challenges-and-opportunities-for-spain-in-times-of-covid-19.pdf> (pristupljeno 21.04.2022.)
- [18] Women in Adria, dostupo: <https://www.womeninadria.com> (pristupljeno 22.04.2022.)
- [19] Anketa (napravljeno 22.04.2022.)

POPIS SLIKA

Slika 1: Stopa inflacije na razini EU (usporedba 2011. i 2021.)	6
Slika 2: Inflacija potrošačkih cijena u Njemačkoj	8
Slika 3: Kretanje stope nezaposlenosti u Njemačkoj (2020.-2021.).....	9
Slika 4: Kretanje stope inflacije u Španjolskoj.....	10
Slika 5: Kretanje stope inflacije u Italiji.....	14
Slika 6: Stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj 2020.-2021.....	16
Slika 7: Kretanje BDP-a u Hrvatskoj.....	17
Slika 8: Kretanje cijena inflacije u Hrvatskoj.....	17
Slika 9. Rezultati anketiranja o vrsti industrije rada	30
Slika 10. Rezultati anketiranja o veličini poduzeća	31
Slika 11. Rezultati anketiranja o vremenu rada od kuće za vrijeme pandemije	31
Slika 12. Rezultati anketiranja o radu od kuće prije pandemije	32
Slika 13. Rezultati anketiranja o najboljim obrascima suradnje.....	33
Slika 14. Rezultati anketiranja o produktivnosti za vrijeme rada od kuće	34
Slika 15. Rezultati anketiranja o dnevnom radu od kuće	34

POPIS TABLICA

Tablica 1. Rast realnog BDP-a u Španjolskoj u odnosu na druge države.....	11
Tablica 2. Prednosti i izazovi rada na daljinu.....	21

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Kretanje BDP-a u Kini (2020. i 2021.).....	4
Grafikon 2. Smanjenje poslovanja u najugroženijim djelatnostima (izraženo u postotcima). 28	
Grafikon 3. Kretanje nezaposlenosti u vrijeme pandemije COVID-19 (ožujak 2020.-travanj 2021.).....	29

PRILOZI: Anketni upitnik

1. U kojoj industriji radite?
 - a. Autoindustrija
 - b. Nekretnine
 - c. Javni sektor
 - d. Privatni sektor
 - e. Prijevoz
 - f. Edukacija i istraživanja
 - g. Zdravlje
 - h. Građevina
 - i. Prodaja
 - j. Ostalo.
2. Koliko je veliko poduzeće u kojem radite?
 - a. Samozaposlen
 - b. 1-10
 - c. 11-50
 - d. 51-100
 - e. 101-300
 - f. Veće od 300 zaposlenika
3. Koliko dugo ste radili kod kuće za vrijeme COVID-19?
 - a. Tjedan dana
 - b. Dva tjedna
 - c. Tri tjedna
 - d. Četiri tjedna
 - e. Više od četiri tjedna
4. Da li ste radili od kuće prije COVID-19?
 - a. Nikad
 - b. Povremeno
 - c. Često
 - d. Većinu vremena
5. Koja vam je glavna lokacija za rad od kuće?
 - a. Radna soba
 - b. Kuhinja

- c. Spavaća soba
 - d. Dnevna soba
 - e. Ostalo
6. Što najbolje opisuje vaš rad od kuće?
- a. Radim iz istog mjesta u kući svaki dan
 - b. Počinjem i završavam radni dan svaki dan u isto vrijeme
 - c. Radim isti broj sati svaki dan ali rasporedim radno vrijeme
7. Što najbolje opisuje vaše obrasce suradnje?
- a. Virtualno se viđam s kolegama
 - b. Imam virtualne pauze s kolegama
 - c. Završavamo svaki dan s online sastancima
 - d. Koristim kameru za vrijeme većine komunikacije
 - e. Ništa od navedenog
8. Kakva je vaša koncentracija radeći od kuće?
9. Koliko su efektivni sastanci putem skype i zoom-a?
10. Koje su po Vama najveće distrakcije rada od kuće?
11. Produktivnost za vrijeme rada od kuće vam je:
- a. Značajno smanjena
 - b. Smanjena
 - c. Jednaka
 - d. Bolja
 - e. Puno bolja.
12. Koliko dnevno radite od kuće?
- a. Isto kao i u uredu
 - b. Manje nego u uredu
 - c. Više nego u uredu
 - d. Puno više nego u uredu, često i uz rad vikendom
13. Što Vam je nedostajalo iz rada iz ureda?
- a. Susret s kolegama
 - b. Ručkovi
 - c. Odvojenost privatnog i poslovnog
 - d. Lak dolazak do menadžera
 - e. Spontani sastanci
 - f. Drugo

14. Kako razmišljate o radu od kuće na COVID-19?

- a. Rad od kuće četiri dana u tjednu
- b. Rad od kuće tri dana u tjednu
- c. Rad od kuće dva dana u tjednu
- d. Rad od kuće jedan dan u tjednu
- e. Rad u uredu cijelo vrijeme